

Maria Kuohukivi
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan
ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkauk-
Opinnäytetyö, 2019

ELÄIMET VIITTOEN

Eläinviittomiston täydennystä SignWikiin

TIIVISTELMÄ

Maria Kuohukivi

Eläimet viittoen – Eläinviittomiston täydennystä SignWikiin

61 sivua, 5 liitettä

Kevät, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), Viittomakieli ja tulkkkaus

Opinnäytetyön tarkoitus oli täydentää SignWikin puuttuvia eläinviittomia. Työn tavoitteena oli, että yhdestä ja samasta lähteestä löytyisi mahdollisimman monipuolinen viittomisto. SignWikin viittomisto on laaja, mutta sieltä puuttuu monia perusviittomia.

Työn tilaajana oli Kuurojen Liitto. Suomen kesy- ja villieläinten lisäksi päätettiin kerätä myös Afrikan eläimiä, jotta viittomisto olisi monipuolinen. Ensin koottiin alustava eläinlista, jonka jälkeen viittomia etsittiin sanakirjoista sekä verkkosanakirjoista. Osa viittomista löytyi SignWikistä, joten ne karsiutuivat pois listasta. Jos jollekin eläimelle oli useampia viittomia, kaikki variantit oli kerättävä talteen. Puuttuvat eläinviittomat selvitettiin haastattelemalla viittomakielisiä kuuroja. Kaikille listan eläimille ei löytynyt viittomaa edes haastatteluiden avulla, mikä ei tarkoita, etteikö viittomia olisi olemassa. Lopuksi kuvattiin 63 eläinviittomaa, joiden oikeellisuuden tarkisti työn tilaaja. Viittomakielinen kuuro viittoi eläinviittomat ja nämä videot lisätään SignWiki-sivustolle.

Kerätyt viittomat luokiteltiin ja havaittiin, että ikonisuus on yleisin luokka eläinviittomien keskuudessa. Viittomisto hyödyttää monia eri tahoja. Kuuroutuneet, huonokuuloiset, kuurot sekä heidän läheisensä voivat harjoitella viittomia SignWikin avulla. Viittomistoon voivat tukeutua viittomakielestä kiinnostuneiden lisäksi kaikki, joillan tarvetta esimerkiksi viitotulle puheelle ja tukiviittomille.

Asiasanat: SignWiki, viittomisto, eläimet, sanastotyö, Kuurojen Liitto, suomalainen viittomakieli, sanakirja

ABSTRACT

Maria Kuohukivi

Animals by Signing – Supplementing the Sign Character Set for Animals in SignWiki

61 pages, 5 attachments

May 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Humanities

Interpreter, Sign Language and Interpreting

The aim of the thesis was to supplement the animal signs which were missing in SignWiki. The purpose of the work was that there would be one and only source which provides a sign character set as comprehensive as possible. The sign character set of SignWiki is broad, but many basic signs are missing.

The commissioner of the thesis was Finnish Association for the Deaf. Besides the domestic and wild animals of Finland also the animals of Africa were decided to be gathered so that the sign character set would be comprehensive. First, the preliminary list of animals was made, and after that the signs were searched in printed and online vocabularies. Part of the signs were found in SignWiki so they were eliminated. If there were several signs for some animal, all the variations needed to be gathered. The missing animal signs were clarified by interviewing the deaf signers and native language users. There were not found signs for all the listed animals even with the help of the interviews, which does not mean that signs would not exist. Finally, 63 animal signs were filmed, and the commissioner checked their correctness. A deaf signer signed the animal signs and these videos will be attached to the web site of SignWiki.

The gathered signs were classified, and an observation was made that iconicity is the most common class of the animal signs. The sign character set is beneficial for many actors. The deafened, the hearing-impaired, the deaf and their close ones can practice signs with the help of SignWiki. The sign character set supports not only those who are interested in sign language, but all who for example need signed speech and sign-supported communication.

Keywords: SignWiki, sign character set, animals, terminological work, Finnish Association of the Deaf, Finnish Sign Language, vocabulary

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
1 TYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
1.1 Työn taustat	7
1.2 Kuurojen Liitto	8
1.3 SignWiki	8
1.4 Suomessa julkaistut viittomakielen sanakirjat ja viittomistot.....	9
2 VIITTOMAKIELI	14
2.1 Suomalainen viittomakieli.....	14
2.2 Viittoman muodostus suomalaisessa viittomakielessä.....	15
2.2.1 Viittomakielen rakenne.....	15
2.2.2 Verbaalien jako	16
2.2.3 Ikoniset ja arbitraariset viittomat.....	18
3 SANASTOTYÖ	20
3.1 Sanastotyön tavoitteet.....	20
3.2 Termit ja käsitteet.....	21
4 KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	23
4.1 Sanaston rajaus	23
4.2 Viittomien keruu menetelmät.....	24
4.2.1 Viittomien selvitys haastatteluna	25
4.2.2 Viittomien videointi	26
4.2.3 Videoiden tarkistus ja SignWikiin vienti.....	27
5 VIITTOMIEN MUODOSTUSTAVAT	29
5.1.1 Yhdysviittomat.....	29
5.1.2 Lainaaminen	29
5.1.3 Johtaminen	30
5.1.4 Olemassa olevan viittoman merkityksen laajentaminen.....	30
5.2 Työni eläinviittomien synty	31
5.3 Eläinviittomiston tulokset.....	32

6 POHDINTA	33
LÄHTEET.....	36
LIITE 1. Alkuperäinen eläinlista.....	41
LIITE 2. Sanastotyöni vaiheet listattuna.....	45
LIITE 3. Karsiutunut eläinlista	46
LIITE 4. Aineiston viittomien SignWiki linkit	49
LIITE 5. Eläinviittomien synty	52

JOHDANTO

Opinnäytetyöni on Kuurojen Liiton ylläpitämän SignWiki-sivuston eläinviittomiston täydennys. Nämä viittomavideot tulevat internetiin kaikkien käytettäväksi. Viittomistotyön aiheena ovat eläimet, ja se pitää sisällään niin kesy- kuin villieläimiäkin.

Terminologisia töitä suomalaisesta viittomakielestä on tehty hyvin vähän (Törnroos & Ylkänen 2010, 7). Kuten Törnroos ja Ylkänen toteavat, viittomistoja ei ole tehtyä paljoa, tästä syystä työni on tarpeellinen ja ajankohtainen. Viittomakielen verkkosanakirjoista puuttuu paljon perusviittomia eläinlajikategoriasta. Työni on kehittämispainotteinen ja sen produktina syntyi jo olemassa olevan viittomiston täydennys, jonka viittomavideot tulevat internetiin. Tämän kehittämistyön tilaaja on Kuurojen Liitto ry.

SignWiki on internetissä oleva sähköinen viittomakielinen kansalaissanakirja. Sivustoa ylläpitää Kuurojen Liitto. Sivustolle voi kuka tahansa lisätä viittomavideon tai tehdä tietovisan, tietopakettin tai kuvata opetusmateriaalia. (SignWiki 2018.) Kuten sivulla mainitaan, kaikki voivat osallistua viittomiston kartuttamiseen. Tästä syystä päätin julkaista tuotteeni SignWikissä.

Tavoitteena on täydentää SignWikin eläinosio mahdollisimman monipuoliseksi. Työn tarkoituksena oli tuottaa yhteen paikkaan eläinviittomia, ja näin laajentaa jo olemassa olevan palvelun viittomistoa. Selvitin eläinkunnan sanastoa eri lähteistä kuten sanakirja-aineistoista ja viittomakielisiltä. Viittomien selvityksen jälkeen kuvasin lyhyet viittomavideot internetiin kaikkien käytettäväksi.

Viittomisto rajautui Suomen kesy- ja villieläimiin ja siihen otettiin mukaan lisäksi Afrikan eläimiä. Viittomistoni muodostui sanoista, joille ei löytynyt viittomaa SignWikistä. Eläinlistani oli laaja, mutta sanoja karsiutui pois sen perusteella, mitä SignWikissä jo oli.

Työ palvelee niin lapsia kuin aikuisia. Työ on hyödyllinen tulkkioiskelijoille, ja myös tulkina työskentelevien täytyy joskus tarkistaa viittomia tulkkaukseen valmistautuessa. Viittomisto auttaa viittomakielestä kiinnostuneita ja niitä, joiden lähipiirissä, työ-, koulu-, naapurusto- tai harrastusyhteisössä on viittomakielisiä tai muuten viittomia käyttäviä henkilöitä. Yksittäisten viittomien käyttäjäryhmä on laaja, sillä viittomat tukevat kommunikaatiota.

1 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Viittomistotöitä on tehty valitettavan vähän. Koen, että viittomakielen opiskelu sekä viittomien kertaus on tehtävä mahdollisimman helpoksi. Mielestäni on tärkeää, että viittomia löytyy kattavasti internetistä ja olisi tiedon hakijalle parasta, jos ei tarvitsisi hyppiä edestakaisin useilla eri sivuilla. Tämän vuoksi päätin tehdä opinnäytetyönä viittomiston. Työlleni löytyi nopeasti yhteistyökumppani, sillä Kuurojen Liiton työnkuvaan on aina kuulunut valvoa kielellisten oikeuksien toteutumista (Kuurojen Liitto. Tätä me teemme. Edunvalvonta). Tässä luvussa esittelen myös SignWikin, jonne viittomistoa teen. Esittelen myös muita suomalaisen viittomakielen sanakirjoja. Huolimatta siitä, että ensimmäiset viittomakielen sanakirjat ilmestyivät noin 100 vuotta sitten, niitä on vielä varsin vähän. Viittomakielelle ei ole vakiintunut kirjoitettua muotoa (Aunola ym. 2012, 18–19).

1.1 Työn taustat

Keskustelin viittomiston aiheesta työelämäohjaan Leena Savolaisen kanssa ja vaihtoehtoja oli useita. Päädyimme yhdessä eläinviittomistoon, sillä eläimet ovat perussanastoa. Viittomakielestä kiinnostuneen on mukava lähteä kartuttamaan taitojaan esimerkiksi eläimillä. Videoiden julkaisupaikaksi määräytyi nopeasti SignWiki. Se sopi työni tulosten julkaisupaikaksi kaikkein parhaiten, koska sinne saa kuka tahansa lisätä viittomia. On kuitenkin suotavaa, että äidinkieleltään viittomakielinen viitto julkaistavat eläinviittomat, sillä viittomakieli on hänelle luonnollista.

Aluksi pohdimme yhteistyökumppanin kanssa eläinten aihepiirin tarkempaa rajausta. En voinut mielivaltaisesti valita eläimiä eri kategorioista, vaan niillä tuli olla jokin yhteinen nimittäjä. Tuntui luonnolliselta valita aiheeksi oman maan eläimet aiheeksi, sillä niille eläinviittomille on eniten käyttöä. Listassani on lintuja, matelijoita ja nisäkkäitä. Jotta viittomisto olisi monipuolinen, lisäsimme listaan Afrikan eläimiä. Nämä eksoottiset eläimet varmasti mietityttävät viittomakieltä opettelevia.

1.2 Kuurojen Liitto

Työn tilaajana toimii Kuurojen Liitto. Vuonna 1905 perustettu Kuurojen Liitto on Suomen vanhin vammaisjärjestö. Liitto koostuu useista kymmenistä jäsenyhdistyksistä, ja sen tärkeimpiä tehtäviä on ajaa kuurojen etuja sekä edistää viittomakielen asemaa. Järjestö toimii kansainvälisessä yhteistyössä ja on maailmalla tunnettu ja arvostettu kumppani. Liitto on vahvasti sidoksissa kuurojen kulttuuriin ja pitää huolta ihmisoikeuksien toteutumisesta. (Kuurojen Liitto. Tietoa liitosta.)

Liiton työnkuvaan kuuluvat alueelliset palvelut, joissa kannustetaan järjestötoimintaan, tuetaan työllistymistä sekä annetaan apua yhteiskunnan palveluihin liittyvissä asioissa. Valtakunnallisessa toiminnassa on kyse vapaaehtoistyöstä, työllistymisestä ja sopeutumisvalmennuskurssien järjestämisestä.

Edunvalvonnassa on kyse mahdollisuudesta asioida omalla äidinkielellä tai oikeudesta saada tietoa omalla luonnollisella kielellänsä. Liiton edunvalvonta antaa apua syrjintätapauksissa, jotta kenenkään ei tarvitse jäädä yksin ongelmien kanssa. Kansainvälinen yhteistyö on näkyvimmillään kehitystyötä, jossa taistellaan ihmisoikeuksien toteutumisesta ympäri maailmaa.

Tärkeimpänä tavoitteena on edistää viittomakielen asemaa ja tulkkauspalvelujärjestelmää kaikkialla maailmassa. Kuurojen Liiton pyrkimys on ylläpitää myös kirjasto- ja tietopalveluita, jotka ovat kaikille avoimia. Kulttuurituotanto kaiken ikäisille on tärkeää, sillä se on väylä sosiaalisuuteen. Liitto järjestää vuosittain erilaisia kulttuuritapahtumia, joissa jokaisella on tasavertainen oikeus kommunikoida. (Kuurojen Liitto. Tätä teemme. Kulttuurituotanto.)

1.3 SignWiki

SignWiki-sivusto on alun perin Islannista, jonka jälkeen se on levinnyt muihin maihin. SignWiki on sähköinen sanakirja, jossa on viitottu sanan merkitystä vastaava viittoma videolle. Tämä suomalainen sanakirja on syntynyt Kuurojen Liitto ry:n,

Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak), Islannin Kuurojen ja huonokuuloisten kommunikaatiokeskuksen eli SHH:n yhteistyönä, jonka aikana luotiin suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen SignWiki-sivustot. Koneen Säätiö rahoitti vuonna 2013–2015 korpus- ja kansalaissanakirjahanketta, jonka luomisen jälkeen sivujen ylläpitovastuu jäi Kuurojen Liitolle.

Sivusto on kaikkien käytössä, ja sitä on mahdollista laajentaa jatkuvasti. Kuka tahansa voi lisätä sivustolle viittomavideoitaan tai lähettää Kuurojen Liitolle viittomat, jotka sitten viitotaan uudelleen palveluun lisäämiseksi. Pääsääntöisesti viittomakieliset henkilöt viittovat mallivideot. Suomen lisäksi myös Färnsaari, Georgia, Islanti, Namibia, Norja ja Tansania omaavat SignWiki-sivustot. (SignWiki. Tietoa SignWikistä.)

SignWiki Suomi-sivustolla on moninaisia viittojia eri aloita ja siksi se rikastuttaa kieltä. SignWiki Suomi-sivustolla on tällä hetkellä suomalaisen viittomakielen puolella 60 viittojaa ja suomenruotsalaisen viittomakielen puolella 27 viittojaa. Sivustolla siis näkyy viittomakielen sisäisten murteiden eroavaisuuksia. SignWiki on kansalaisten vapaassa käytössä, joten sinne saadaan nopeasti lisättyä viittomia ilman, että täytyisi analysoida tarkasti viittomia. Suomalaisia viittomavideoita sivustolla oli joulukuussa 5800 ja suomenruotsalaisia 1470. Ruotsalaiselta puolelta löytyy myös viitottuja tarinoita, joita on yhteensä 117. (Sjöroos 2018, 9–11).

1.4 Suomessa julkaistut viittomakielen sanakirjat ja viittomistot

Merkityksiä ilmaistaan joko viitottuna eli optisesti tai puhumalla eli akustisesti, ja nämä ovat kielellisiä merkkejä (Rissanen 2006, 27). Viittomisto on viittomakielinen sanasto. Yksi viittoma voi olla yksi sana, mutta se voi vastata myös lausetta. Viittomakielen leksikko eli sanasto koostuvat viittomista. (Rissanen 1985, 23.) Viittomisto on viittomakielen sanasto, joka koostuu viittomista, jotka vastaavat puhutun kielen sanoja. (Kotimaisten kielten keskus, 2018.)

Vuonna 1907 Tanskassa Julius Hirn ehdotti pohjoismaisten viittomakielten yhtenäistämistä. Tarkoitus oli, että viittomat tallennettaisiin ja näin saataisiin pohjoismaihin viittomakielen oppikirjat käyttöön. Suomessa Fritz ja Maria Hirn ryhtyivät keräämään viittomia. Maria Hirn valokuvasi miehensä viittojana kuviin. Viittomia kertyi 450 ja kuvat lähetettiin Tanskaan. (Kurojen museo. 2. Kuurot vaalivat viittomakieltään ja yhtenäistävät sitä.)

Fritz ja Maria Hirn laativat 1900-luvun alussa Kuuromyökkäin viittomakieli Suomessa -kirjasarjan, jossa oli 344 viittomaa valokuvoin kuvattu. Myöhemmin oli tarkoitus jatkaa kirjasarjaa ja julkaista tuhat viittomaa, mutta viittomien painossa ei päästy loppuun. Kolme ensimmäistä ja ainoiksi jääneet osat ilmestyivät vuosien 1910-1916 aikana. Tämän jälkeen kului vuosikymmeniä ennen kuin painettiin uusi sanakirja. (Rainò 1999, 645–649.) Vuonna 2017 aineisto liitettiin Suviin (Savolainen 2018, 13).

Tukholmassa vuonna 1947 perustettiin komitea hoitamaan pohjoismaisten viittomakielten yhtenäistamisestä. Vuonna 1950 Kuurojen lehti julkaisi 300 viittomaa, joista vain harva jäi käyttöön. Komitea sai ennen viimeistä kokoontumistaan yhteensä 1600 viittomaa valmiiksi. Vuonna 1955 päätettiin kansallisten viittomakielten sanakirjahankkeesta. Tarkoitus oli, että sekä kansalliset että pohjoismaiset viittomat olisivat teoksessa. Suomessa Viittomakielilautakunta otti asian hoitaakseen. Lautakunta oli mukana edistämässä viittomakielen kirjakieltä, asiantuntijatyötä ja opetustyötä. (Kurojen museo. 2. Kuurot vaalivat viittomakieltään ja yhtenäistävät sitä.)

Vuonna 1965 ilmestyneessä Viittomakielen sanakirjassa selostetaan viittomat lyhenteiden avulla, mutta myös kokonaisilla sanoilla. 30 erilaista käsimuotoa ja kädenasentoa esitettiin valokuvoin ja tekstein, sillä piirroksiin ei ollut varaa. Kirjaan päätyi 3000 viittomaa. Kirjassa oli kielioppiosio. (Kurojen museo. Näyttelyt. Kieli kuvissa -kuvia viittomakielen sanakirjoista. 3. Sanakirjatyö alkaa uudelleen.)

Vuonna 1970 julkaistu taskukokoinen Sano se käsin -kirja kehitettiin alkeisopetukseen. Vaikka kirja ei ollut varsinaisesti sanakirja, löytyi siitä satoja viittomia. Tämän myötä alkoi muitakin viittomakielen oppikirjoja ja tv-kursseja ilmestyä.

1973 julkaistiin viittomakielen kuvasanakirja, johon tehtiin seuraavana vuonna ruotsinkielinen hakemisto. Sanakirjassa 3400 viittomaa esitettiin aakkosjärjestyksessä ja lopussa oli hakemisto. Kirjaan sisältyi myös vanhat ja uudet sormiaakoset. (Kuurojen museo. Näyttelyt. Kieli kuvissa -kuvia viittomakielen sanakirjoista. 3. Sanakirjatyö alkaa uudelleen.)

Vuonna 1974 julkaistiin Viittomakielen opas, joka sisälsi hyödyllisiä käytännön-ohjeita viittomakielen opiskeluun ja opetukseen. Tarvittiin myös erityisviittomisto opiskelua varten, joten samana vuonna julkaistiin matemaattis-teknillinen viittomasanasto. (Kuurojen museo. Näyttelyt. Kieli kuvissa -kuvia viittomakielen sanakirjoista. 3. Sanakirjatyö alkaa uudelleen.)

Kuurojen Liitto julkaisi vuonna 1977 viittomakielen kuvasanakirjasta uusintapainoksen (Törnroos & Ylkänen 2010, 7). Vuonna 1988 käynnistyi suomalaisen viittomakielen sanakirjaprojekti. Projektissa ajateltiin uudella tavalla, silloin ei enää mietitty suoraa käännöstä, vaan pohdittiin käyttöä, muotoa ja merkitystä. (Savolainen 2018, 12.) 1988 vuonna julkaistiin 500 viittoman kuvitettu kirja –Kasvatustieteen, psykologian, sosiaalipolitiikan ja sosiologian viittomisto. Kuvien alta oli termit suomen ja ruotsin kielellä. Tämä kirja oli myös aakkosjärjestyksessä ja kirjan lopussa oli hakemisto. Kirjan viittomat eivät kuitenkaan syntyneet kielen luonnollisella tavalla, koska kuurot eivät olleet vielä opiskelleet alalla. (Kuurojen museo. Näyttelyt. Kieli kuvissa -kuvia viittomakielen sanakirjoista. 3. Sanakirjatyö alkaa uudelleen.)

Vuonna 199–1993 Suomen Lions-liitto sekä VTT:n Teletekniikan laboratorion kanssa yhteistyössä toteutettiin suomalaisen viittomakielen elektroninen sanakirja. 120 viittomaa ja esimerkkilauseet olivat LaserDisc-kuvalevyillä. (Savolainen 2018, 12.)

Vuonna 1998 Kotimaisten kielten keskus ja Kuurojen Liitto julkaisi yhdessä suomalaisen viittomakielen perussanakirjan, jonka kokoaminen kesti 10 vuotta. Kirjan viittomia ryhdyttiin taltioimaan ja se julkaistiin sähköisessä muodossa. Suvi toimii Suomen viittomakielten verkkosanakirjana. Se on otettu käyttöön vuonna 2003, mutta aineisto on siirretty 2013 uudelle alustalle. Yleisviittomiston lisäksi

sivustolla on satuhahmoja, paikannimiä, terveydenhoitoon liittyviä viittomia sekä koti, luonto ja leikki kategoriat. Viittomia sivustolla on noin 4000. (Suvi. Suomen viittomakielten sanakirja. Etusivu.) Sanakirjan tarkoituksena oli kuvata luonnollisia kielen käyttäjiä viittomassa suomalaisen viittomakielen viittomia (Malm, A., Savolainen L., Engman P. & Frondelius I. 1998, 7).

Vuonna 2002 julkaistiin suomenruotsalaisen viittomakielen Näe kielemme sanakirja. Tämä hanke aloitettiin vuonna 1998 ja se sai rahoitusta testamenttilahjoituksesta. Suomenruotsalaisen sanakirjan pohjalta valmistui vuonna 2015 suomenruotsalainen Suvi-sivusto. Vuonna 2002 julkaistiin myös perussanakirjan täydennysosa Numeroita ja lukumääriä ja se julkaistiin Suvissa vuonna 2004. Ihmisen lisääntymiseen liittyvä VHS-video ja vihko julkaistiin vuonna 2002. Vuonna 2016 ihmisen lisääntyminen viittomisto vietiin Suviin. (Savolainen 2018, 12.)

Vuonna 2008 julkaistiin verkkosanakirja, jonka aiheena on terveydenhoitoala. Vuonna 2017 se liitettiin Suviin. Vuonna 2018 Suomalaisen viittomakielen perussanakirjasta ilmestyi pdf-näköisjulkaisu, jonka julkaisi Kotimaisten kielten keskus. (Savolainen 2018, 13.) Arkisto-Suvista löytyy kaikki Suomalaisen viittomakielen perussanakirjan artikkelit ja niiden videot. Arkisto-Suvia ei päivitetä, sillä se halutaan säilyttää alkuperäisen sanakirjan muodossa. (Kuurojen Liitto. Viittomakielinen kirjasto. Asiaohjelmat. Sanakirjat. Arkisto-Suvi. Tietoa Arkisto-Suvista.) Osaksi Suvia liitettiin vanhoja videoita, jotka on viitottu Suomalaisen viittomakielen perussanakirjaa varten. Vuonna 2018 otettiin käyttöön Suvin mobiiliversio. (Savolainen 2018, 13.)

Aikaisempia koulutyönä tehtyjä viittomistoja on esimerkiksi Pippurin (2005) Auto-merkeistä kandidaatin tutkielmana. Ammattikorkeakouluissa tehtyjä viittomien keruuseen liittyviä opinnäytetöitä on tehty aikaisemmin muutamia, kuten Jorvan (2005) Usko1 vai usko2, Hirvosen ja Varsion (2005) Atomista ytimeen sekä Lepäsen ja Teirmaan (2002) Perustyökälujen viittomia cd-rom-levyllä. (Törnroos & Ylkänen 2010, 8.) Törnroos ja Ylkäsen Autokouluviittomisto (2010), Lahden (2010) Työssäoppimisen viittomisto, Bisin ja Ala-Nikkolan (2014) Keilailuviittomisto, Christensen (2013) Seksuaali- ja seksuaalivähemmistöihin liittyvä viitto-

misto, Valkaman, Uusitalon ja Koivusaaren (2016) Ympäristöopinviittomisto, Launonen ja Sutinen (2017) Ikeaviittomisto, Lindvallin ja Ristolaisen (2017) Pistekirjoitusviittomisto ja Vapola Kerttu (2017) Näköön liittyvä viittomisto.

2 VIITTOMAKIELI

Viittomakieli on kehon kieli, jossa käytetään eniten käsiä, mutta myös ilmeitä ja eleitä monipuolisesti. Viittojan suu, posket ja kulmakarvat liikkuvat jatkuvasti. Myös vastaanottajan kasvoissa, etenkin suussa tapahtuu liikettä. Katsekontaktin säilyminen on tärkeässä roolissa. Viesti katkeaa, jos katse harhailee. Viittojasta voi kuulua ääniä, kuten käsien tömähdyksestä keholle, suun liikkeistä tai hengityksestä. (Kotimaisten kielten keskus. Kielitieto. Kielet. Suomen viittomakielet.) Kieltä käyttävät pääasiassa kuurot, kuuroutuneet, huonokuuloiset ja heidän läheisensä. Jokaisessa maassa on oma viittomakielensä, joten kieli ei ole universaali. (Kuuroiden Liitto. Viittomakielet. Viittomakielet ja viittomakieliset.) Tässä luvussa kerron lyhyesti suomalaisesta viittomakielestä ja sen rakenteesta.

2.1 Suomalainen viittomakieli

Kieli, kulttuuri ja yhteiskunta vaikuttavat toisiinsa. Kulttuuria tai kieltä ei voi ajatella ihmisestä irralliseksi, sillä ne ovat osa ihmisen ajattelua, toimintaa sekä ympäristöä. (Nuolijärvi 2006, 11–12.) Suomeen viittomakieli saapui Ruotsista melkein 200 vuotta sitten. Carl Oscar Malm perusti maamme ensimmäisen koulun Porvooseen, jolloin suomalainen viittomakielinen yhteisö sai alkunsa. Aluksi kielenä oli siis ruotsalainen viittomakieli, josta kehittyi suomenruotsalainen ja suomalainen viittomakieli ajan mittaan. (Kotimaisten kielten keskus. Kielitieto. Kielet. Suomen viittomakielet.)

Fritz Hirn huomasi 1900-luvun alussa suomalaisen viittomakielen olevan todellisessa vaarassa, koska silloin pidettiin puhetta tärkeämpänä taitona. Hän huolestuneena alkoi taistella viittomakielen puolesta. (Salmi & Laakso 2005, 312.) Vaikka nykypäivänä viittomakielemme eroaakin ruotsalaisesta viittomakielestä, ovat kielet silti sukukieliä. Kielitieteellisesti suomalainen viittomakieli ja ruotsalainen viittomakieli luokitellaan samaksi kieleksi, mutta eri päämurteiksi. (Jantunen 2003, 22–24.)

Äidinkielenään viittomakieltä Suomessa käyttää noin 5000 kuuroa tai huonokuuloista, mutta yhteensä kielenkäyttäjiä, jotka määrittelevät itsensä kieli- ja kulttuurivähemmistöön, on arviolta 14 000 (Kulttuuria kaikille. Viittomakieli).

2.2 Viittoman muodostus suomalaisessa viittomakielessä

Uusia viittomia syntyy jatkuvasti, sillä kieli elää (Viittomakielen kuvasanakirja 1973, 7). Nykypäivän luokituksen mukaan viittomat muodostuvat useista eri rakenneyksiköistä. Nämä yksiköt ovat käsimuoto, paikka, orientaatio ja ei-manuaaliset elementit. Käsimuotoja on kymmeniä erilaisia, riippuen sormien asennosta. Paikka tarkoittaa mihin viittoma tehdään, eli keholle tai ilmaan. Orientaatio viittaa käden suuntaan ja liikkeeseen eli kuinka viittoma tehdään kädellä. Ei-manuaalisella tarkoitetaan ilmeitä ja eleitä, eli viittojan suun ja vartalon asentoa, liikettä sekä katsetta. Yleensä viittomassa on kaikkia yllämainittuja useampia, mutta joissain viittomissa on vain yksi kutakin. (Jantunen 2003, 28.) Manuaalisilla elementeillä tarkoitetaan viittomia (Rissanen 1985, 96).

2.2.1 Viittomakielen rakenne

Tarkastellessa syvemmin viittomakielen rakennetta, se voidaan pilkkoa kolmeen peruspiirteeseen. Näitä ovat lokaalisaatio, ikonisuus ja simultaanisuus. Lokaalisaatio eli paikantaminen esiintyy osoituksena. Ikonisuus tarkoittaa kuvanomaisuutta sekä simultaanisuus eli samanaikaisuus käsimuodon, liikkeen ja paikan kanssa. Tulee kuitenkin muistaa, että nämä piirteet toimivat yhdessä. (Rissanen 1985, 15–19.)

Sanakirjatyössä viittomakielen leksikko jaetaan usein kiinteisiin ja polysynteettisiin viittomiin. Kaikki viittomat, jotka ovat taltioitu sanakirjoihin, ovat kiinteitä viittomia, sillä niiden perusmuoto ja rajallinen merkitys ovat kuvattavissa. Polysynteettisillä viittomilla tarkoitetaan viittomia, jotka luodaan niiden käyttöyhteydessä, eikä niitä näin voida kuvata sanakirjoihin. (Jantunen 2003, 76.)

Rissanen (1985) toteaa, että leksikko voidaan jakaa kahteen ryhmään. Näitä ryhmiä ovat nominaalit ja verbaalit. Verbaalit jakautuvat monisuuntaisiin, taipumattomiin ja polysynteettisiin. (Alanne & Vivolin-Karén 2011, 53). Viittoman suomenkielinen vastine kirjoitetaan suuraakkosin (Rissanen 1985, 4).

Nominaalit viittaavat ulkomaailman olioihin (Jantunen 2003, 83). Nominaalit edustavat henkilöitä ja esineitä, joskus myös lukumäärää mutta eri tavalla kuin verbaali. Nominaaleihin voidaan lisätä klassifikaattori, joka tuo tilannesidonnaisen viittoman neutraalitilaan eli viittomatilaan. Nominaalien yhteydessä klassifikaattorilla voidaan havainnollistaa sijaintia ja lukumäärää. Esimerkiksi viittomissa AUTO ja IHMINEN voidaan kuvata tarkoitetta viittomatilassa polysynteettisellä klassifikaattorilla. (Rissanen 1985, 31, 39.)

Verbaalit kuvastavat toimintaa tai antavat jotakin tietoa tarkoitteestaan. Verbaaleja voidaan taivuttaa, mutta nominaaleja ei. Verbaaliin voi sisältyä tieto, kuinka usein toiminta toistuu ja mikä sen pituus on. Esimerkiksi harvoin toistuva toiminta tehdään hitaasti ja usein toistuva sekä pitkään viitotaan nopeasti ja useaan kertaan. Esimerkiksi KÄVELLÄ voidaan säädellä viittoman liikettä. (Jantunen 2003, 83–84.) Verbaalilla tarkoitetaan tilaa, teon suorittajaa, toimintaa ja lukumäärää kuvaavaa viittomaa. Verbaalien yhteydessä klassifikaattori kuvastaa tarkoitteen geometrista muotoa tai toimintaa. (Rissanen 1985, 31, 39.)

2.2.2 Verbaalien jako

Rissanen (1985) kirjoittaa monisuuntaisen verbaalin paikan vaihtelevan viittomatilassa, esimerkiksi TAVATA ja KATSELLA, riippuen kuka tekee. Monisuuntaisesta verbaalista ilmenee tekijä sekä kohde käden suunnan ja liikkeen perusteella (Alanne & Vivolin-Karén 2011, 53). Tämä tarkoittaa, että viittoman suunta määräytyy sen subjektin ja objektin mukaan. Viittoma lähtee tekijästä ja päättyy kohteeseen. (Jäntti 2005, 21.)

Rissanen (1985) kuvaa, että taipumattoman verbaalin paikka on joko viittojan keholla tai neutraalitulassa. Keholle tehtävät viittomat kuvaavat yleensä ruumiintilaa

tai tunnetta. Neutraaltilan viittomat eivät taivu sen subjektin tai objektin mukaan, eikä niistä käy kumpikaan ilmi. Esimerkiksi viittomista RAKASTAA ja IMUROIDA, ei voi päätellä tekijää eikä tekemisen kohdetta. (Alanne & Vivolin-Karén 2011, 53.)

Rissasen mukaan (1985) Polysynteettinen verbaali eli luokanosoitin on klassifikaattori kuvaa kohteen käsittelytapaa, muotoa ja kokoa. Käsimuotona on klassifikaattori, joita on useita erilaisia, mutta vain kolme yllämainittua luokkaa. Luokat ovat käsittelyklassifikaattori, kokoa ja muotoa piirtävä klassifikaattori, sekä kokonaisen kohteen klassifikaattori. Käsittelyklassifikaattorilla tarkoitetaan tapaa, jolla kohteeseen kosketaan tai pidetään kiinni. Kokoa ja muotoa piirtävä klassifikaattori kuvastaa kohteen ääriviivoja, se voi olla tasainen pinta, pitkulainen tai ääriviivoja piirtämä. Kokonaisen kohteen klassifikaattori kuvastaa joko kokonaista kohdetta tai jotakin oleellista osaa. (Alanne & Vivolin-Karén 2011, 59–60.) Samasta kohteesta voidaan käyttää eri käsimuotoja, riippuen toiminnasta (Takkinen 2008).

Tällaisen polysynteettisen verbaalin paikka on tarkkarajainen, mutta se on samalla hyvin tilannesidonnainen, siksi niitä ei ole vakiinnutettu sanakirjoihin. Klassifikaattoreilla on ikoninen pohja ja niiden kanssa esiintyy aina vakiintunut viittoma. (Alanne & Vivolin-Karén 2011, 59–60.) Polysynteettiset viittomat eli klassifikaattorit ovat kuvailevia verbejä ja ne ovat ikonisia (Takkinen 2008, 19, 24).

Polysynteettisellä viittomilla ei ole perusmuotoa, mutta ne ovat sanaston rikkain osa-alue (Rainò 2006, 236–242). Näillä Takkinen kutsumilla (1998) polysynteettisillä viittomilla luodaan keskustellessa uusia viittomia tarpeen hetkellä (Jäntti 2005, 18). Polysynteettiset viittomat perustuvat metaforaan eli kielikuvaan (Savolainen 2012, 27). Suomalaisessa viittomakielessä on yleistä luoda uusia viittomia polysynteettisten ikonisten pohjien avulla. Polysynteettinen viittoma leviää käyttöön eli vakiintuu, silloin ilmiötä kutsutaan leksikaalistumiseksi. (Jantunen 2003, 72, 77.)

Keräämässäni aineistossa polysynteettiset viittomat ovat viittomia, jotka kuvaavat eläimen käsittelyä, toimintaa tai ulkonäköä eli muotoa. Eläinviittomista suuri osa

näyttäisi olevan juuriltaan polysynteettisiä, sillä monet eläimet ovat saaneet viittoman ulkomuotonsa perusteella, myöhemmin nämä kuvailevat eleet ovat vakiintuneet viittomiksi.

2.2.3 Ikoniset ja arbitraariset viittomat

Kuvanomaisuudella eli ikonisuudella tarkoitetaan ilmaisua, joka jäljittelee tarkoitetaan. Osa viittomista ovat vain läpikuultavasti ikonisia. (Rissanen 1985, 7, 16.) Tarkennettuna siis ulkomaailman tarkoitteen ja kielellisen merkin samankaltaisuus on yhtä kuin ikonisuus (Rissanen 2006, 29–30).

Ikonisuuden läpinäkyvyys vaihtelee (Jantunen 2003, 14). Tutkiessa amerikkalaista viittomakieltä huomattiin, että täysin ikonisen viittoman ikonisuus voi ajan saatossa hämärtyä tai muuttua arbitraariseksi kulttuurin tai historiallisen muutoksen seurauksena. Esimerkiksi vanha viittoma KAHVI, jäljitteli kahvinpapujen jauhamisliikettä, mutta nykypäivänä se ei ole enää tavanomaista. Viittomien ikonisuus esiintyy asteittain, ne ovat täysin ikoninen, puoli-ikoninen ja johdetusti ikoninen. Viittomakieltä taitamatonkin ymmärtää täysin-ikonisen viittoman, esimerkiksi viittomat TUPAKOIDA, joka jäljittelee tupakoinnin liikettä ja RISTI, joka on samanlainen kuin tarkoitteensa. (Rissanen 1985, 28.)

Puoli-ikoninen viittoma kuvaa ominaispiirrettä tai tyypillistä osaa viittoman merkityksestä. Esimerkiksi viittoma ELÄIN heijastaa kuonoa, jonka sormi piirtää ja viittomassa NAIMISSA, jossa ikään kuin pujotettaisiin sormus nimettömään. Viittoma voidaan myös muodostaa jo olemassa olevan mielikuvan perusteella, jolloin se antaa merkin tarkoitteestaan. Esimerkiksi viittoma MISSI, jossa piirretään viistosti kulkeva nauha hartialta lanteelle.

Johdetusti ikoniset viittomat ovat metaforisia ja melko harvinaisia. Viittoma on muodostettu yhdistämällä kaksi eri tarkoitetta. Esimerkiksi KUULLUISA koostuu viittomista KUULLA + NIMI. Joissakin viittomissa kuvataan ihmisen toimintaan, kuten KOIRA, jossa lyödään kämmenellä reiteen, on puoli-ikoninen viittoma. (Rissanen 1985, 28–29.)

Suurin osa keräämistäni eläinviittomista on tavalla tai toisella ikonisia, kuten esimerkiksi viittomat BIISONI, KALA, LAAMA, PANTTERI JA PAPUKAIJA ovat puoli-ikonisia viittomia. Nämä viittomat ovat syntyneet polysynteettisyyden kautta, eli kohteen kokon, muodon tai toiminnan perusteella. Vaikka monet viittomat ovat ikonisia, silti ei viittomakieltä taitamaton voi niiden merkitystä ymmärtää, sillä ikonisuus on harvoin läpinäkyvää (Rissanen 1985, 7).

Arbitraariset viittomat mielivaltaisesti päätetty ennalta eikä niistä voi päätellä viittoman tarkoitetta itse (Rissanen 1985, 26). Merkityksen ja muodon suhde on konventionaalinen eli sopimuksenvarainen. Arbitraarista on pidetty ikonisuuden vastakohtana (Rissanen 1985, 6, 26). Kielitieteen oppikirjoissa sanotaan, että sanan ja merkityksen välinen suhde on arbitraarinen merkkijärjestelmässä eli kielessä (Marttila 2010).

3 SANASTOTYÖ

Sanastotyö on projektityöskentelyä ja suunnittelu on tärkeässä asemassa. Sanasto tarkoittaa jonkin tietyn alan tai aiheen sanaluetteloa. Termistön ja käsitteistön kuvaaminen tarkoittaa deskriptiivistä sanastotyötä ja normatiivinen sanastotyö yhdenmukaistamista. (Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologiatyö. Mitä terminologinen sanastotyö on ja mihin sitä tarvitaan.) Jotta sanasto saadaan yhtenäistettyä, siltä vaaditaan kieliopillista tarkkuutta, selkeyttä, yksiselitteisyyttä ja loogisuutta. Edellä mainittujen ominaisuuksien avulla käsitemaailmaa jäsennetään, muokataan ja kuvataan. Jos sanastotyön kasvua ei hallita, on lopputuloksena kaoottinen sanasto. (Haarala 1981, 11.) Sanasto on laadittava huolellisesti, jotta se palvelisi tarkoitustaan (Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologiatyö. Sanastotyön ja ontologiatyön menetelmät).

3.1 Sanastotyön tavoitteet

Sanastotyö aloitetaan suunnittelemalla projekti. Milloin työ tehdään ja kenelle, ovat tärkeitä kysymyksiä miettiä heti alkuvaiheessa tarkkaan. On syytä perustella, miksi tähän valintaan on päädytty ja lisäksi on tärkeää miettiä, vastaako se kohderyhmän tarpeita (Sanastokeskus TSK. Sanastoprojektin toteutus ja konsultointi: Sanastoprojektin suunnittelu). Seuraavassa vaiheessa tehdään aiheen tarkempi rajaus ja mietitään, kuinka laaja sanastosta halutaan tehdä. Sanastotyössä on aina tietty aikataulu, ja sillä on selvät tavoitteet, ja siksi se luokitellaankin projektitoiminnaksi (Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologiatyö. Sanastoprojektit ja ontologiaprojektit. Sanastoprojektin vaiheet).

Sanaston rajaus on tärkeää, eikä rajausta kannata tehdä ilman yhtenäistämistä, koska sanaston hyödyt jäisivät vähäisiksi (Suonuuti 2013). Hyödyt riippuvat aina sanaston käyttöympäristöstä, minkä vuoksi tärkeä kysymys on, millaista sanastotyötä tämä organisaatio tarvitsee (Suonuuti 2013). Karkeasti jaettuna sanastotyön erilaisia vaiheita ovat aineiston keruu, termien rajaus, käsitteiden määrittely,

vastineiden haku, lausuntakierros ja aineiston viimeistely (Seppälä i.a. 41). Kohderyhmän tarpeet tulee selvittää ja sanastonkäyttäjät on huomioitava (Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologiatyö. Sanastoprojektit ja ontologiaprojektit. Käytännön ohjeita sanastotyöhön ryhtyville).

3.2 Termit ja käsitteet

Termi on jonkin ilmauksen vakiintunut muoto: sillä on jokin tietty merkitys, josta tiedämme heti, mitä tarkoitetaan. Käsite on tiedon yhdistelyä, sisältäen sen merkityksen ja antavan mielikuvan. Tietystä käsitteestä voi jäädä käyttöön jokin termi. (Haarala 1981, 16–19.) Sanastotyössä on ensisijaisen tärkeää selostaa käyttämänsä käsitteet, ja avata niistä käytettävät termit määritelmien avulla, muutoin lukijoille voi tulla väärinymmärryksiä. *Termien* eli sovittujen ilmausten käyttö on tyypillistä erikoiskielille (Sanastokeskus TSK. Tietotekniikan termitalkoot. Sanastotyö. Mitä terminologinen sanastotyö on ja mihin sitä tarvitaan?).

Avaan työni keskeisimmät käsitteet, niitä ovat *termi*, jolla tarkoitetaan puhutun kielen sanaa tai sanaliittoa, joka vastaa käsitettä viittoma. *Sanasto* on suppeahko sanakirja ja *viittomisto* on viittomakielinen sanasto. (Kielitoimiston sanakirja.) *Viittoma* puolestaan on viittomakielen yksikkö, joka vastaa puhutun kielen sanaa tai lauseketta (Rissanen 1985, 23). Määritelmän tulee olla lyhyt ja kertoa millainen käsite on, eikä vastavuoroisesti, että millainen se ei ole. Kun on jonkin käsitteen jo määritellyt, on selkeyden vuoksi kannattavaa käyttää kyseistä termiä jatkossakin. Sanaluokka on myös hyvä säilyttää samana kuin termissä (Suonuuti 1997, 15–16). Hyvän termin piirteitä on, että se antaa käsitteestä oikean mielikuvan ja että se on riittävän lyhyt (Seppälä i.a. 6–7).

Tarkoite on tarkastelun kohteena oleva esine, olento tai ilmiö (Seppälä i.a. 3). Tarkoite voi olla sekä abstrakti että konkreettinen. Käsite on tietynlaista tarkoitetta tai tarkoitejoukkoa vastaava mielikuva, ja sillä on ylä- ja alakäsitteitä. Esimerkiksi sana eläin on *yläkäsite*, mutta lajit kuuluvat alakäsitteisiin. (Finto. Suomalainen asiasanasto- ja ontologipalvelu. Eläimennimet.) Käsitteitä käytetään tiedon jäsentämiseen ja tämä tieto voi olla yhteiskunta-, kieli- tai kulttuurisidonnaista.

Käytän työssäni ylä- ja alakäsitteitä, jotka määrittelen omin sanoin. *Yläkäsite* on eläin, jonka *alakäsitteitä* ovat kesyeläin ja villieläin. Yläkäsite eläin sisältää työhöni valittujen nisäkkäiden lintujen sekä matelijoiden nimiä. *Alakäsitteitä* ovat eläinlajien nimet sekä kategoriat. Tässä työssä kesyeläimillä tarkoitan ihmisen kasvattamia eläimiä. *Kesyeläimet* voivat olla hyötyeläimiä tai lemmikkieläimiä. *Hyötyeläimet* ovat kesyjä tai puolikesyjä. Kun taas *lemmikkieläimiä* ihminen hoitaa luonaan hovin vuoksi. *Villieläimillä* taas tarkoitan eläimiä, jotka elävät vapaudessa ja näin ovat luonnonvaraisia eläimiä. En kuitenkaan määrittele työssäni käsitteitä kissa, koira, orava ja muita, sillä oletan määritelmien olevan itsestään selviä.

4 KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Työ koostuu erilaisista osioista, jotka ovat lähdekirjallisuuteen eli sanastotyöhön perehtyminen, viittomien etsiminen sanakirjoista sekä sähköisistä viittomistoista, haastatteluista ja videoiden kuvaamisesta. Minulla ei ollut entuudestaan sanastotyöstä lainkaan kokemusta, mutta aiheesta löytyi paljon tietoa internetistä. Sanastokeskuksen julkaisujen avulla pääsin perehtymään, millaista sanastotyö on. Olen tehnyt Seppälän (i.a.) sanastotyövaiheiden mukaan työni.

Tein eläinlistan, jonka jälkeen aloin selvittää viittomia. Keräsin eläinviittomia perinteisistä sanakirjoista ja sähköisistä verkkosanakirjoista. Haastattelin viittomakielisiä kuuroja puuttuvista eläimistä ja lopuksi kuvasin lyhyet eläinvideot ja vein ne SignWiki-sivustolle. Työ on kehittämispainotteista projektityöskentelyä, jonka tuotteena syntyi eläinviittomisto täydennyksenä SignWikiin.

4.1 Sanaston rajaus

Kuten tietoperustassa kuvasin, täytyy sanaston tarve ja rajaus miettiä tarkasti. Tämän vuoksi olikin hyvä keskustella työn tilaajan kanssa, millaiselle sanastolle olisi juuri nyt tarvetta. Tietenkin sanaston työkielet päätetään ennalta, tässä tapauksessa suomi ja suomalainen viittomakieli, jonka jälkeen pääsin miettimään, minkälaista tietoa kerään käsitteistä ja termeistä kyseiseen sanastotyöhön. Sanastotyötä tehdessä on tärkeää muistaa kohderyhmien tarpeet. Tästä syystä selvitin, minkälaiselle viittomistolle olisi tarvetta. Keskusteltuani työn tilaajan kanssa, tein tämän rajauksen, koska nämä eläimet tulevat helposti viittomakieltä opettelevalle mieleen.

Tein laajan eläinlistan, joka sisälsi niin Suomen kuin Afrikan eläimiä. Viittomisto rajautuu kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat Suomen villieläimet, Suomen keyseläimet sekä Afrikan eläimet. Valitsin matelijoita ja lintuja, mutta eniten nisäkkäitä listaani. (Liite 1: Alustava eläinlista). Ensisijaisesti oli tarkistettava mitä eläin-

viittomia SignWiki -verkkosanakirjassa jo on ja typistettävä sen perusteella eläinlistaa. Kävin läpi Suomalaisen viittomakielen perussanakirjan ja sen sähköisen muodon Suvin, selvittääkseni mitä viittomia niistä löytyi. Tutkin vanhoja ja uudempiä Viittomakielen kuvasanakirjoja.

Selvitettyäni mitä eläinviittomia jo löytyy kirjoista tai internetistä, suunnittelin alustavan rajauksen sanastolleni (Liite: 2 Opinnäytetyön vaiheet on lyhyesti listattu). Tiedon etsijälle on helpointa, että viittomat löytyisivät yhdestä paikasta. Se että jonkin eläimen viittoma löytyy jo SignWikistä, ei ole este, jos kyseiselle eläimelle on käytössä useampi viittomavariantti. Listani karsiutumiseen vaikutti merkittävästi se, mitä viittomia SignWikistä löytyy ja onko olemassa muita variantteja sinne lisättäväksi.

Toisessa karsintavaiheessa oli oleellista, mitä viittomia sain tietooni haastatteluissa. (Liite: 3 Eläinsanaston uudelleen rajaus). Listasta jäi paljon sanoja pois, koska kyseisiä viittomavastineita en saanut selvitettyä haastatteluilla. On mahdollista, että jokaiselle eläimelle ei ole viittomaa suomalaisessa viittomakielessä. Koska vastaajien määrä oli vähäinen, en voi tehdä johtopäätöstä, ettei viittomaa ole, vaan voin todeta, että haastateltavat eivät tienneet joidenkin eläinten viittomavariantteja. Vaikka jokin viittomavastine olikin jo palvelussa, mutta jos sille on useampi viittomavastine olemassa, niin keräsin myös nämä muut vaihtoehdot SignWikiin tuotettavaksi. Sanalistastani puuttuu useita yleisempiä eläimiä, koska kyseiset eläimet jo löytyvät sivustolta.

4.2 Viittomien keruu menetelmät

Työmenetelmiäni olivat tiedon keruu sanakirjoista ja viittomakielisten henkilöiden haastattelu puuttuvista viittomista. Päädyin puolistrukturoituun haastatteluun eli teemahaastatteluun (Oppariapu. Menetelmät. Haastattelut). Aineistot olivat eri muodoissa olevista sanakirjoista, joista keräsin viittomat yhteen paikkaan. Työskennellessä tein jatkuvasti muistiinpanoja vihkoon, mitä eläimiä löytyi mistäkin lähteistä ja montako varianttia oli. Minä myös kuvasin selvitettyjä viittomia itselleni

talteen, etten ole ainoastaan muistini varassa. Lopuksi kuvasin viittomavideot, jotka editoin sopivan mittaisiksi.

4.2.1 Viittomien selvitys haastatteluna

Teemahaastattelu oliärkevin tapa käydä läpi puuttuvat eläimet, sillä siihen ei vaadittu ennalta tarkoin laadittuja kysymyksiä. Haastatteluiden tarkoituksena oli keskustella ja selvittää puuttuvat viittomat, joihin en itse löytänyt erilaisista sanakirjoista viittomakielisiä vastineita. Haastateltaville lähetin etukäteen kirjallisen eläinlistan, jotta harvinaisempiin eläimiin voi etukäteen varautua. Minulla oli mukana sanalista, josta tarkistin, että kävimme kaikki eläimet läpi. Haastattelussa ei ollut paperille laadittuja varsinaisia kysymyksiä, mutta eläinten nimet olin listannut ylös.

Yksi tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntautumisista on laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on ymmärtää kattavasti kohteen ominaisuuksia, ilmaisuja, esiintymisympäristöä, ja kieleen liittyviä näkökulmia. (Koppa. Jyväskylän yliopisto. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Laadullinen tutkimus.) Koska haastattelin viittomakielisiä, niin haastattelun menetelmä oli laadullinen haastattelu.

Laajin haastattelu järjestettiin Jyväskylässä Miro Rissasen kanssa kasvotusten. Sain lisäksi muutaman natiivin kielenkäyttäjän haastateltavaksi Kuurojen Liiton kautta. Nämä täydennyshaastattelut tehtiin myöhäisen ajankohdan vuoksi etäyhteyden kautta. Etäyhteys luotiin aina vastaajalle mieluisimmalla tavalla, menetelminä oli: Messenger videopuhelu, WhatsApp videopuhelu, Skype ja live haastattelu. Miro Rissasen haastattelussa kuvattiin kaikki viittomat minulle talteen, jotta en olisi vain muistini varassa. Muille haastateltaville lähetin sanalistan lisäksi myös tekemäni viittomavideot, jotta he voisivat jo etukäteen miettiä, onko heillä muita variantteja tiedossa.

Viimeisessä tiedonkeruuosiossa menetelmä oli haastattelu. Haastattelin kuuroja Jyväskylässä ja Tampereella. Lisäksi sain Kuurojen Liiton kautta muutaman naatiivin kielenkäyttäjän vastaajaksi, nämä haastattelut toteutettiin etähaastatteluna kiireellisen aikataulun vuoksi. Järjestin keskustelumaisen tilanteen, jossa haastattelin viittomakielisiä henkilöitä puuttuvista eläinviittomista. Tarkoituksena oli kartoittaa, onko lopuille eläimille viittomia, vaikka niitä ei ole missään saatavilla. Selvitin myös, onko jollekin eläimelle useampi viittomavariantti, joita ei vain juuri SignWikissä ole nähtävillä. Eläinlistan lopulliset muutokset ovat nähtävillä liitteissä (Liite 4: Aineiston viittomat).

Haastattelu ei ollut sanalistamaista kyselyä sana toisensa perään, vaan viittomien selvitys tapahtui keskustelun ohessa. Live haastattelusta ja sen taltioinnista, viittomien kuvaamisesta sekä videoiden julkaisemisesta internetiin on tehty asianomaisen kanssa erikseen sopimus. Haastattelu oli keskustelunomainen tilanne, jossa juttelemme eläimistä ja sitä kautta poimin puuttuvia viittomia. Mukana oli myös sanalista, josta pystyin lopuksi tarkistamaan, onko kaikki käyty läpi. Haastattelut tapahtuivat suomalaisella viittomakielellä, mutta tarvittaessa käytimme sormitusta eli viittomakielen sormiaakkosia. Lähtökohtana oli, että haastattavalla oli vain yksi teema, eläimet. Olen kysynyt puuttuvia eläimiä myös kuuroida tuttaviltani, harjoittelussa ja vapaa-ajalla tapaamiltani kuuroilta, tulkeilta sekä koulun lehtoreilta.

4.2.2 Viittomien videointi

Tiedonkeruun jälkeen tarkentui, mitkä viittomat kuvaisin SignWikiin. Osan viittomista selvitin sanakirjoista sekä internetistä, ja loput selvitin viittomakielisiltä henkilöiltä, joita en löytänyt aineistoista. Lopullisen rajauksen jälkeen yksi henkilö, jonka äidinkieli on viittomakieli, viitto kerätyt eläinviittomat minun kuvatessani ne videoklipeiksi. Jyväskylä toimi haastattelu- ja kuvauspaikkana.

Kuvaamisessa tuli ottaa huomioon, että ympäristön tuli olla rauhallinen ja taustan tuli olla selkeä ja yksivärinen. Lisäksi piti varmistaa riittävä valaistus. Tekniikasta

riippumatta viittojan tuli harjoitella käännoä ennen videointia (Kotimaisten kielten keskus 2015, 7).

Tukeuduin Kuurojen Liiton oppaaseen Laatus viittomakielelle kääntämiseen suunnitellessa videoiden kuvausta. Sain ohjeita, miten kuvan rajaush kannattaa tehdä. Päädyin rajaamaan viittojan keskivartalon alapuolelta, ja samalla käsiala oli muistettava pitää kuvaruudun kokoisena. Jos istuma-asento on yhtenä kuvausasentona, on kuvauskulma muistettava testata ennen viittomien lopullista kuvausta. Viittomien laajuus erottuu huonosti, jos kuvaus on tehty suoraan edestäpäin, mutta onneksi kaksiulotteisuutta voidaan ehkäistä sillä, että kamera asetetaan vinottain viittojaan nähden. (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 17–18.)

Minäkin pyrin noudattamaan Viittomakielisten verkkovideoiden vaatimusprofiilistivun listaamia hyödyllisiä vinkkejä: taustan tuli olla yksivärinen ja miellyttävä, päivämäärän ja videon keston tuli olla näkyvissä, videossa täytyi olla mahdollisuus kokonäyttö -tilaan eikä tiedostomuoto saanut olla alustasta riippuvainen (Visuaccess. Viittomakielisten verkkovideoiden vaatimusprofiili 2018).

4.2.3 Videoiden tarkistus ja SignWikiin vienti

Ennen viittomiston julkistamista yhteistyökumppanin Kuurojen Liiton kautta hoitui videoiden tarkastaminen. Viittomakieliset Pia Taalas ja Päivi Mäntylä vastasivat videoiden tarkistamisesta. Tarkistajat kommentoivat viittomia sekä kokonaisuutena että yksityiskohtaisesti. Viittomista tarkasteltiin sitä, mistä ne ovat tulleet ja ovatko ne ymmärrettäviä. Myös viittomien oikeellisuutta, eli onko niissä käsimuoto, liike ja huulio oikein tuotettu. Artikulaatioon ei kiinnitetty huomiota niin tarkkaan kuin esimerkiksi viittomia Suviin tuottaessa, sillä kyseessä on vapaamuotoisempi sanakirja, eikä haluta aiheuttaa sitä, etteivät ihmiset enää halua viittomia SignWikiin viittomia.

Tarkistuksen yhteydessä päädyttiin jättämään muutama viittoma pois, sillä niistä puuttuivat huuliot eivätkä ne olleet tarpeeksi vakiintuneita yleiseen käyttöön. Esi-

merkiksi SOPULI ja sen vaihtoehtovariantti jäivät tästä syytä lisäämättä SignWikiin. Sopulien viittomista tehdään myöhemmin internettiin kysely, johon voi viittomen vastata. Kyselyn tarkoituksena on kerätä mielipiteitä, siitä onko viittomavariantit miten laajalti käytössä ja yhteisön hyväksymiä.

Muutamia viittomavideoita jäi lisäämättä SignWikiin, kuten KANADANHANI, PÄSSI, toiset viittomavariantit LAMMAS ja VILLISIKA eläimistä jäivät lisäämättä sivustolle. Työskentelyni aikana SignWikin eläinviittomistoon tulivat nämä viittomavideot.

Ennen videoiden lisäämistä internetiin videot oli editoitava yksittäisiksi videoklipeiksi sekä tarkistettava onko laatu riittävän hyvä. Muutama video kuvattiin uudelleen, sillä kuvauskulma oli ahdas tai viittojan artikulaatio epäselvä. Uudelleenkuvauksen jälkeen videot tarkastettiin jälleen.

Viittomien tarkistajat hyötyivät yhteistyöstä, sillä monta seikkaa nousi esille sanakirjatyöskentelystä ja niiden perusteella pystyvät kehittämään omaa työtään. Viittomien tarkastelussa tehtiin havainto, että jos viittoma on viittojalle vieras, niin se on hankala viittoa luonnollisesti. Tämän vuoksi olisi hyvä, jos useampi natiivi kielenkäyttäjä olisi kuvaus tilanteessa, niin viittomaan tuottamiseen voisi saada ohjausta.

Kun videot olivat valmiit, lisäsin Youtuben kautta SignWikiin. Videoiden lisäämiseksi jokaiselle eläimelle minun tuli luoda oma sivunsa, jonne määrittelin mihin luokkaan sana kuuluu, millä käsimuodolla ja, mihin paikkaan viittoma tehdään. Lisäksi tein videosta pysäytetyn still-kuvan sekä lisäsin valokuvan eläimestä. Jos eläimelle oli useampi viittomavariantteja, lisäsin nekin sivulle. Osalle eläimistä oli jo viittomavariantti sivustolla, silloin en luonut sivua vaan täydensin sinne muut vaihtoehtoiset tavat viittoa kyseinen eläin.

5 VIITTOMIEN MUODOSTUSTAVAT

Viittomia voidaan luokitella useilla eri tavoilla, mutta minä luokittelen ne muodostustavan perusteella. Viittomakielessä uudisviittomia pystytään muodostamaan useilla eri tavoilla. Niitä ovat: johtaminen, yhdistäminen, lainaaminen, lyhentäminen, konversio, tekosanat, alkukirjain, sormitus, selityksen kiteytyminen eli parafrasi ja olemassa olevan viittoman merkityksen laajentuminen. Kiinteät viittomat voivat olla arbitraarisia ja ikonisia, joko samaan aikaan tai vain jompaankumpaan luokkaan kuuluen. Työn lopussa on lyhyesti kuvailtu eläinviittomien muodostaminen (Liite 5: Eläinviittomien muodostus). Esittelen alla tarkemmin työni keskeisimmät luokat.

5.1.1 Yhdysviittomat

Kun yhdistetään kaksi tai useampi viittoma, jotka tuotetaan joko saman aikaisesti tai peräkkäin, niin silloin puhutaan yhdysviittomista (Jantunen 2003, 76). Viittomistoni yhdysviittomia ovat viittomat: ALPAKKA, AAVIKKOILVES, AFRIKAN VILLIKOIRA, ETIOPIANSUSI, HELMIPÖLLÖ, HUUHKAJAT, LIITO-ORAVA, SUPIKOIRA, TUNTURIPÖLLÖ, UNDULAATTI ja VIRTAHEPO. Nämä yhdysviittomat muodostetaan tuottamalla kaksi tai kolme viittomaa peräkkäin.

5.1.2 Lainaaminen

Lainauksella tarkoitetaan sitä, kun viittoma otetaan sellaisenaan toisesta kielestä, viitotusta tai puhutusta. Usein maiden nimet sekä kaupunkien viittomat ovat lainattuja. Esimerkiksi viittoma ALBANIA on suoralainaus albanialaisesta viittomakielestä ja LENTOKONE -viittoma, joka vaikuttaa kotoperäiseltä, on lainattu aikanaan amerikkalaisesta viittomakielestä. Viittoma TIETOKONE on käännöslaina suomenkielestä, joka muodostuu yhdyssanasta. Esimerkiksi suomalais-

sessä viittomakielessä sormiaakkosten avulla muodostetut viittomat ovat lainauksia suomenkielestä. Sormiaakkos viittomat perustuvat puhuttujen ja kirjoitettujen kielten sanoihin (Jantunen 2003, 77–78.)

5.1.3 Johtaminen

Johtamisella tarkoitetaan, kun uusi viittoma luodaan muuttamalla jo olemassa olevan viittoman muotoa, siihen voidaan lisätä jotakin tai se voidaan lyhentää esimerkiksi alkukirjain viittomaksi. Alkukirjain viittomalla tarkoitetaan, kun käytetään eläimen suomenkielisen nimityksen ensimmäistä kirjainta vastaavaa sormiaakkosta viittoman luomiseksi. Useimmiten viittoma jatkuu jollakin liikkeellä tai toisella viittomalla. (Kotimaisten kielten keskus. Suomalaisen viittomakielen lautakunta. Kokous Pöytäkirja 2001.) Johtaminen affiksaation avulla tarkoittaa yhteenliittämistä. Numeraali- ja sormiaakkosjohdokset muodostetaan inkorporaation avulla. (Jantunen 2003, 57, 62.)

Viittomistoni johdettuihin, lyhentämällä muodostettuihin alkukirjain viittomiin kuuluu esimerkiksi FASAANI. Fasaani muodostuu alkukirjaimesta ja lintuviittomasta. Fasaani voidaan luokitella samanaikaisesti alkukirjainviittoman kanssa myös johdosviittomiin sekä lyhentämisen luokkaan, sillä se on lyhennetty suomen kielen sanasta ensimmäisen kirjaimen. Viittomat HELMIPÖLLÖ ja TUNTURIPÖLLÖ on johdettu viittomasta PÖLLÖ, johon on yhdistetty eläintä tarkentavat viittomat.

5.1.4 Olemassa olevan viittoman merkityksen laajentaminen

Kun olemassa olevan viittoman merkitystä laajennetaan, sen ero on usein huuhioliossa. Tällaisia ovat TEKNIikka ja INSINÖÖRI, sekä SUUNNITELLA ja STRATEGIA. Samaa viittomaa käytössä sanan merkitys on eri. (Kotimaisten kielten keskus. Suomalaisen viittomakielen lautakunta. Kokous Pöytäkirja 2001).

Viittomistossani on tällaisia viittomia esimerkiksi HILLERI, LUMIKKO ja MINKKI, sekä PAPUKAIJA ja UNDULAATTI. Myös viittomat LEIJONA, PANTTERI ja

PUUMA omaavat saman viittoma, mutta niissä on eri huulio. Viittomissa käytetään suomen kielen sanan mukaista huuliota erottomaan merkitystä.

5.2 Työni eläinviittomien synty

Monet viittomat ovat syntyneet polysynteettisen luokan kautta, mutta jälkepäin ne ovat vakiintuneet kiinteiksi viittomiksi yleiseen käyttöön. Viittomien luokittelusta voidaan päätellä, että suurimmaksi osaksi eläinviittomat ovat muodostuneet alun perin polysynteettisistä viittomista. Viittomia on aloitettu viittomaan koon, muodon ja toiminnan perusteella.

Alle annan esimerkkejä kustakin luokasta. Viittomistoni eläimistä esimerkiksi viittomat KALA ja KILPIKONNA ovat muodostuneet koon perusteella. Viittomassa ILVES sormet piirtävät eläimen korvia ja yhdysviittomassa HUUHKAJA sormet piirtävät korvia ja suuria silmiä. Viittomissa BIISONI, PUHVELI kädet edustavat sarvien muotoa. Viittomat ALLIGAATTORI, KISSA, KOIRA, LAMMAS, LIITO ja MANGUSTI edustavat toimintaa eli liikettä, jota eläin tai ihminen tekee. ALLIGAATTORI viittomassa kädet kuvastavat myös pään ja kidan muotoa sekä kookoa.

Viittoma ja todellisuus ovat hyvin samankaltaisia keskenään, joten ne ovat myös ikonisia viittomia. Myöhemmin nämä polysynteettiset viittomat ovat vakiintuneet yleiseen käyttöön. Eläinviittomat kuvaavat visuaalisesti eläimen ulkomuotoa ja ovat siksi hyvin samankaltaisia todellisuuden kanssa.

Useat eläimet ovat syntyneet myös yhdistelemällä viittomia, joten yhdysviittomat ovat myös iso luokka eläinviittomien keskuudessa. Kuten viittomat AAVIKKOILVES koostuu sanoista aavikko + ilves ja aavikko muodostuu kuiva + maa sanoista. ETIOPIANSUSI koostuu viittomista Etiopia + susi.

Mielestäni kaikki eläinviittomat ovat ikonisia viittomia, sillä ne kuvastavat eläimen ulkonäköä, kokoa tai toimintaa. Viittomat ovat alkuperin olleet polysynteettisiä viittomia, joilla on kuvattu eläimiä erilaisilla käsimuodoilla. Sanoisin, että suuri osa

eläinviittomista ovat puoli-ikonisia viittomia. Jotkut viittomat ovat mielestäni johdetusti ikonisia viittomia, ESIMERKIKSI AAVIKKO, joka koostuu KUIVA + MAA viittomista ja VIRTAEHO, joka koostuu VIRTAE + HEVONEN viittomista.

Viittomissa FASAANI, HAUKKU, HIIRIHAKKA ja PULU, käytetään LINTU viittoma kuvastamassa eläintä. Viittomat TUNTURIPÖLLÖ ja HELMIPÖLLÖ ovat johdettu sanoista tunturi tai helmi ja pöllö. Viittoma SUPIKOIRA sisältää viittomat PETO + KOIRA. Monet muut yhdysviittomat ovat luotu samalla tavalla.

5.3 Eläinviittomiston tulokset

Opinnäytetyönä tuotin SignWikin eläinviittomiston täydennyksen. 53 eri eläintä sai viittomavastineensa verkkosanakirjaan, mutta viittomavideoita tuli yhteensä 63, sillä mukana on eri variantteja. Lyhyissä videoissa Miro Rissanen viittoo eläinviittomia, jota ei SignWikissä aikaisemmin ollut. Se, että jollekin eläimelle ei ollut vakiintunutta viittomaa, ei ollut esteenä viittoman lisäämiselle SignWikiin. SignWikiin voi lisätä myös alueellisesti käytettyjä viittomia, jotka eivät ole vakiintuneet koko yhteisön käyttöön. Keräsin ja kuvastin myös eläinviittomia eläimille, joille löytyi jo viittoma SingWikistä, koska variantteja oli useampia. Afrikan eläimistä 17 eläintä sai viittoman, joista Virtahepo sai kaksi varianttia. Suomen eläimistä 38 eläintä sai viittoman, joista 9 eläintä sai useamman viittomavariantin (Liite 4: Aineiston viittomien SignWiki linkit). On hyvä, että sanan muutkin variantit löytyvät samasta lähteestä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin aikana moni asia poikkesi suunnitellusta tavasta, mutta pääsin haluttuun tulokseen. Sain kokemusta kuvaustilanteen hallinnasta. Äidinkieltään viittomakielinen osaa tuottaa viittomat luontevammin kuin kuuleva. Viittomien muodostuksen luokittelun ei ollut tarkoitus olla työssäni mukana, mutta otin sen viime hetkellä mukaan, sillä se oli hyvä tapa esitellä viittomistani viittomat.

Haastattelin työssäni viittomakielen tulkkeja sekä kuuroja. Useat viittomakieliset ja natiivit kielenkäyttäjät antoivat puuttuvia viittomavariantteja työhöni. Vastaajien määrän vuoksi työn tulokset ovat luotettavia. Viittomisto on kattava, joten tulokset ovat vaikuttavia. Työskentelyn aikana olen oppinut useita uusia viittomia ja kiinnittänyt huomiota erityisesti viittomien artikulaatioon, joten prosessin aikana olen kehittynyt ammatillisesta näkökulmasta. Toivoin, että työskentelyn aikana viittomavarastoni karttuisi ja nyt voinkin todeta, että tavoitteet ovat täyttyneet.

Työn suurimmaksi haasteeksi paljastui, että niin monelta eläimeltä jäi puuttumaan viittoma. Olen monen lehtorin, tulkin ja kuuron kanssa keskustellut kyseisistä eläimistä. Heillä ei ole ollut tarjota viittomia osalle eläimistä, kuten hyeena, naali, sakaali ja moni muu eläin jäi ilman viittomaa. Vastaajien tiedossa ei ollut viittomia kyseisille eläimille, mutta se ei tarkoita, etteikö viittomia olisi. Natiivit kielenkäyttäjät ovat tietenkin perillä yleisistä viittomista, mutta niin kuin puhutuissa kielissä, viittomien käytössä on alueellisia eroja. Joten on vaikea sanoa, onko edellä mainituille eläimille viittomia lainkaan. Voi olla, että jollakulla eläimiin erikoistuneella henkilöllä on käytössään viittomavastineet, mutta ne eivät ole vakiintuneet yleiseen tietoon ja käyttöön. Haasteeksi luokittelen myös sen, että viittojan ja kuvaajan asuinpaikat olivat kaukana toisistaan. Osa videoista jouduttiin kuvaamaan uudelleen, sillä kuva ei ollut vakaa tai kuvauskulma oli liian ahdas eli viittomassa kädet poistuivat kuvaruudusta.

Minä olin vastuussa videoiden laadusta, joten minun tuli ohjata viittojaa parhaimpaan mahdolliseen tulokseen. Valon, taustan ja vaatetuksen lisäksi tuli huomioida tulkin näkökulmasta myös tarkka artikulaatio. Ennalta mietitty viittojan rintamasuunta vinoksi, mutta tämä ei kuitenkaan toteutunut lopullisiin videoihin. SignWikin aikaisempia videoita tarkastellessa huomasin, että useimmat videot on kuvattu suoraan edestäpäin, joten kuvauskulman muutos ei haittaa.

On tärkeää tehdä viittomien opiskelusta helppoa, jotta aloittelijoilla pysyy kiinnostus opiskeluun. Eläimet kuuluvat perusviittomiin, joista on hyvä lähteä aloittaa viittomien opiskelu. Kun yhdestä paikasta löytyy kattava viittomisto, on opiskelu miellyttävämpää. Työn tavoitteet onnistuivat siltä osin, että sain monipuolisen eläinviittomiston tuotettua yleiseen tietokantaan. Päämääränä oli saada sekä Afrikan että Suomen kesy- ja villieläinten viittomia internettiin. Videot ovat teknisestä ja sisällöllisesti riittävän laadukkaita ja saavutin tavoitteeni.

Kuitenkin aikataulutuksessa epäonnistuin, sillä haastattelut ja videointi eivät tapahtuneetkaan kesällä ja syksyllä 2018 vaan vasta alkuvuodesta 2019. Haastateltavia sekä videolle viittojia oli tarkoitus olla useampi, mutta viivästyneen aikataulun vuoksi työskentelinkin vain yhden viittomakielisen kanssa. Viivästyisestä olen oppinut joustavuutta. Vaikka asia ei edennyt suunnitellusti, en antanut sen näkyä työn laadussa.

Tämä opinnäytetyö kehitti kuvaus-, haastattelu- ja vuorovaikutustaitojani, sillä työskentelin viittomakielisten kanssa. Työn puolesta olen päässyt verkostoitumaan alalle, sillä olen työskennellyt Kuurojen Liiton, viittomakielisten ja tulkkien kanssa. Voin siis todeta, että opinnäytetyön aikana olen saanut sekä sosiaalista että kieliopillista kokemusta viittomakielestä. Viittomien keräysvaiheessa tuli kiinnittää huomiota käsimuotoon sekä orientaatioon eli kämmenen tai sormien suuntaan, paikkaan, ja viittoman liikkeeseen. Viittomia etsiessä tulivat sanakirjat tuntuiksi ja monet eläinviittomat kerrattua sekä opin myös hakemistojen käyttöä.

Projektin edetessä täytyi laatia erilaisia sopimuksia kuten koulun, tekijän, viittojan ja tilaajan kanssa. Tämä vaati sopimukseen perehtymistä, suunnittelua sekä vuorovaikutustaitoja. Näin ollen olen oppinut yhteistyön sopimista kuvaus- ja materiaalin käyttölupien laatimista.

Kentällä on tärkeää kehittää jatkuvasti palveluita, joten valitsin jo olemassa olevan palvelun täydentämisen työkseni. Sain samalla kokemusta terminologisesta työstä. Jatkoa ajatellen minulla on nyt kokemusta viittomiston tuottamisesta. Viittomakielen näkyvyyden lisääminen jo opiskelun aikana on kannattavaa. Siksi koen, että viittomistotyöt ovat tärkeitä ja nyt minulla on työkaluja tehdä jatkossakin vastaavanlaisia projekteja. Kun viittomia tallennetaan julkiseen käyttöön, ne vakiintuvat ympäri Suomea ja näin laajentavat viittomakieltä. Tämän vuoksi koen työni tärkeäksi niin oman ammatillisen kasvun näkökulmasta kuin myös kielen itsensä vuoksi.

Koska viittomistoja on tehty hyvin vähän, olisi hyvä tehdä jatkokehittämishankkeena lisää viittomistoja. Aiheena voisi olla jonkin muun kategorian eläimet kuten Aasian eläimet, hyönteiset, selkärangattomat tai kasvit. Etenkin lapsen on mielekästä kartuttaa viittomakieltä eläinkunta- ja luontoviittomilla. Hyönteiset ovat suurin biologinen luokka, joten se riittäisi useiden jatkotutkimusaiheeksi. Näihin tarkemmin tutustuminen viittomien avulla edistäisi viittomakielisen lapsen ympäristötiedon ja biologian oppimista peruskoulussa.

Teknologia on nykyisin kehittyntä, ja lähes jokaisella on jonkinlainen älylaite käytössään. Tämän vuoksi viittomistoja kaivataan esimerkiksi aiheisiin: Windows-käyttöjärjestelmien ominaisuudet ja käyttö, tekstinkäsittely sisältäen näppäinkomennot, Wordin, Excelin, Powerpointin ja näyttöruudun erilaiset tilat, tai tietokone-, konsoli- ja älypuhelinpelit. Nykypäivänä monella alalla on työhön pääsyn edellytyksenä digitaidot. Viittomien täydennystä kaipaavat aiheet mobiiliteknologia, sosiaalinen media ja toiminta- sekä satuhahmot. Sosiaalista mediaa käytetään nykyisin yksityiselämän lisäksi myös mainontaan ja yritysten yhteydenotomenetelmänä. Vakiintuneet viittomat edesauttaisivat sujuvaa kommunikaatiota.

LÄHTEET

- Alanne, K. & Vivolin-Karén R. (2011). *Viittomakieli 1. Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille*. Helsinki: Kuurojen Liitto.
- Aunola, U., Haaksilahti T., Laatikainen S., Rainò P. & Salonsaari M. (2012). *Vii-ton ja ohjaan. Viittomakielen ohjaajan oppikirja. Suomalainen viitto-makieli*. Helsinki: Opetushallitus.
- Finto. Suomalainen asiasanasto- ja ontologipalvelu. KTO Kielitieteen ontologia. Eläimennimet. Saatavilla <https://finto.fi/kto/fi/page/p438>
- Haarala, R. (1981). *Sanastotyön opas*. Kotimaisen kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 16. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
- Jantunen, T. (2003). *Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen*. Hel-sinki: Finn Lectura.
- Jäntti, P. (2005). *Suomalaisen viittomakielen rakenteen ja tilankäytön oppimi-nen vieraana kielenä*. Jyväskylän kasvatustieteen julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. (Pro Gradu -tutkielma, Jyväskylän kasva-tustieteen laitos). Saatavilla [https://jyx.jyu.fi/bitstream/han-dle/123456789/8768/URN_NBN_fi_jyu-200695.pdf](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/8768/URN_NBN_fi_jyu-200695.pdf)
- Kielitoimiston sanakirja. (2018). Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:Kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettäväjul-kaisu. Saatavilla 6.6.2018. Natiivi. <https://www.kielitoimistonsa-nakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>
- Koppa. Jyväskylän yliopisto. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiede-kunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutki-musstrategiat. Laadullinen tutkimus. Saatavilla 9.4.2019. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelma-polku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kotimaisten kielten keskus (2015). *Laatua viittomakielelle kääntämiseen*. Viitto-makielten lautakunta pdf. Saatavilla 27.5.2018. <https://www.kuuro-jenliitto.fi/fi/artikkelit/laatua-viittomakielelle-kaantamiseen>
- Kotimaisten kielten keskus (5.2.2001). Suomalaisen viittomakielen lautakunta. 17 kokous pöytäkirja. Pdf tallenne tekijän hallussa

- Kotimaisten kielten keskus. Kielitieto. Kielet. Suomen viittomakielet. Saatavilla 18.12.2019. https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomen_viittomakielet
- Kulttuuria kaikille. Viittomakieli. Saatavilla 13.12.2018. http://www.kulttuuria-kaikille.fi/viittomakielella_viittomakieli_ja_viittomakieliset
- Kuurojen Liitto (1989). *Viittomakielen kuvasanakirja*. Helsinki: KL – Support.
- Kuurojen Liitto (1998). *Suomalaisen viittomakielen perussanakirja*. Helsinki: KL - Support.
- Kuurojen Liitto. Ajankohtaista. Uutiset. Kuurojen Liiton sanakirja –korpustyöltä jouluyllätys. Saatavilla 13.2.2019. <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/kuurojen-liiton-sanakirja-ja-korpustyolta-jouluyllatys>
- Kuurojen Liitto. Tietoa liitosta. Saatavilla 3.1.2019. <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/tietoa-liitosta/kuurojen-liitto>
- Kuurojen Liitto. Tätä me teemme. Edunvalvonta. Saatavilla 3.1.2019. <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/t%C3%A4t%C3%A4-teemme/edunvalvonta>
- Kuurojen Liitto. Tätä me teemme. Kulttuurituotanto. Saatavilla 4.3.2019. <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/tata-teemme/kulttuurituotanto>
- Kuurojen Liitto. Viittomakielet. Viittomakielet ja viittomakieliset. Saatavilla 22.1.2019. <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset>
- Kuurojen Liitto. Viittomakielinen kirjasto. Asiaohjelmat. Sanakirjat. Arkisto-Suvi. Tietoa-Arkistosta. Saatavilla 24.2.2019. <http://aineisto.viittomakielinenkirjasto.fi/arkisto-suvi/tietoa.html>
- Kuurojen museo. Näyttelyt. Kieli kuvissa -kuvia viittomakielen sanakirjoista. 3. Sanakirjatyö alkaa uudelleen. Saatavilla 12.12.2018. http://www.tkm.fi/kuurojenmuseo/kiku/kiku_3_fi.
- Kuurojen museo. Näyttelyt. Kieli kuvissa –kuvia viittomakielen sanakirjoista. 2. Kuurot vaalivat viittomakieltään ja yhtenäistävät sitä. Saatavilla http://www.tkm.fi/kuurojenmuseo/kiku/kiku_2_fi.htm

- Lahti, K. (2010). *Kone- ja metallialan, cateringalan ja työssäoppimisen ammatti- viittomiston luokittelu*. (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielentulkin koulutusohjelma). Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17008/Lahti_Kirsi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Malm, A., Savolainen L., Engman P. & Frondelius I. (1998). *Suomalaisen viittomakielen perussanakirja*. Helsinki: Kuurojen Liitto.
- Marttila, A. (2010). Leksikaalinen ikonisuus ja sen esiintyminen linnun nimissä. Väitöksenalkajaisitelmä. Helsingin yliopisto. *Virittäjä* 114(1), 2. Saatavilla <https://journal.fi/virittaja/article/view/4315/4029>
- Nuolijärvi, P. (2006). Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Teoksessa Hytönen N. & Rissanen T. (toim.), *Käden käänteessä* (s.10–12). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Finn Lectura.
- Oppariapu. Apua opinnäytetyön kirjoittamiseen. Menetelmät. Haastattelut. Saatavilla 9.4.2019. <https://oppiapu.wordpress.com/menetelmat/haastattelut/>
- Rainò, P. (1999). Uusin virstanpylväs suomalaisen viittomakielen 150-vuotisella taipaleella. Kotikielenseura. Kirjoituksia ja hakemistoja. *Virittäjä* 104(4), 645–649. Saatavilla http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/hakemistot/jutut/arv_malm.pdf
- Rainò, P. (2006). Viittomien leksikaalisesta kuvauksesta. *Suomen kielitieteellinen yhdistys SKY* 19/2006, 236–242. Saatavilla http://www.linguistics.fi/julkaisut/SKY2006_1/1.3.7.RAINO.pdf
- Rissanen, T. (1985). *Viittomakielen perusrakenne*. Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 12. (2. uud. p.). Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Rissanen, T. (2006). Viittomakielen rakenteen visuaalisuudesta ja ikonisuudesta. 4.1 Käsitteiden määrittely. 4.2 Ikonisuus, kielikuvat ja variaatio. Teoksessa Hytönen N. & Rissanen T. (toim.), *Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä* (s.26–28, 29–30). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Finn Lectura

- Salmi E. & Laaksonen M. (2006). *Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia*. Helsinki: Kuurojen Liitto.
- Sanastokeskus TSK. Sanastoprojektin toteutus ja konsultointi: Sanastoprojektin suunnittelu. Saatavilla 23.5.2018. http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoprojektin_suunnittelu-13.html
- Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologia työ. Mitä terminologinen sanastotyö on ja mihin sitä tarvitaan. Saatavilla 23.11.2019. http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6_-_mit%C3%A4%2C_miksi_ja_kenelle%3F-8.html
- Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologiatyö. Sanastoprojektit ja ontologia-projektit. Sanastoprojektin vaiheet. Saatavilla 8.3.2019. http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoprojektin_vaiheet-17.html
- Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologiatyö. Sanastoprojektit ja ontologia-projektit. Käytännön ohjeita sanastotyöhön ryhtyville. Saatavilla 13.1.2019. http://www.tsk.fi/tsk/fi/k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6n_ohjeita_sanastoty%C3%B6h%C3%B6n_ryhtyville-340.html
- Sanastokeskus TSK. Sanastotyö ja ontologiatyö. Sanastotyön ja ontologiatyön menetelmät. Saatavilla 8.3.2019. http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6n_ja_ontologiaty%C3%B6n_menetelm%C3%A4t-9.html
- Savolainen, L. (2018) Viittomakielten sanakirjatyötä Kuurojen Liitossa. *Kuurojen lehti* (4), 12–13.
- Savolainen, L. (23.11.2012). Viittomien synnystä ja elinkaaresta. Viittomakielen kielenhuollon seminaari, Diak. Kuurojen Liitto, tutkimus- ja sanakirjatyö. Kotimaisten kielten keskus. Viittomakielen lautakunta [luentotallenne]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla <https://docplayer.fi/377787-Viittomien-synnysta-ja-elinkaaresta.html>
- Seppälä, K. (i.a.) Sanastokeskus TSK. Sanastotyön Perusteet. Saatavilla 31.5.2018. https://wiki.eduuni.fi/display/CCKOOTUKI/2014_12_3-4_Synergiaryhman_tyopaja?fbclid=IwAR3I_w6RC10k_BdpUb58BUd378yKKRRLf-dOMdCNfRyUhQJlrbgikX1p-xtM&pre-view=/48889920/48907286/sanastoty%C3%B6n_perusteet.pdf

- SignWiki. Saatavilla 6.2018. <https://finsl.signwiki.org/index.php/SignWiki>About>
- Sjöroos, A. (2018). Uuden ajan sanakirja. *Kuurojen lehti* (4), 9–11.
- Suonuuti, H. (1997). Sanastotyö lyhyesti. *Terminfo* 17(2), 15–16. Saatavilla 8.6.2018 <http://www.terminfo.fi/tiedostot/terminfo/pdf-ar-kisto/TI1997-2.pdf#page=15>HYPERLINK
- Suonuuti, S. (2013). Sanastotyön alkutaipale: perusteet hyvälle sanastotyön aloitukselle. *Terminfo* 34(1). Saatavilla 1.6.2018. <http://www.terminfo.fi/sisalto/sanastotyon-alkutaipale-perusteet-hyvalle-sanastotyon-aloitukselle-83.html>
- Suvi. Suomen viittomakielten verkkosanakirja (2013). Saatavilla 6.6.2018. <http://suvi.viittomat.net/index.php>
- Takkinen, R. (2008). Puhe ja kieli. Kuvailevat verbit suomalaisessa viittomakielessä. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <https://journal.fi/pk/article/view/5108/4612>
- Törnroos, H. & Ylkänen A. (2010). *Autokoulu viittomia: esimerkkejä autokoulussa käytettävistä viittomista suomalaisessa viittomakielessä*. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavilla 5.6.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13346/Törnroos_Hanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Visualaccess. Viittomakielisten verkkovideoiden vaatimusprofiili (2018). Saatavilla 2.6.2018. <http://visualaccess.fi/fi/viittomakieli/viittomakielisten-verkkovideoiden-vaatimusprofiili->

LIITE 1. Alkuperäinen eläinlista

Eläinsanoja oli aluksi lähes 100, joista ne mitkä jo löytyivät SignWikistä, jäivät listauksesta pois. Sanat/viittomat valikoituvat periaatteella, että mitä ei vielä ole SignWikissä. Lyhenne S tarkoittaa Suvia, an tarkoittaa artikkelin numeroa ja SW tarkoittaa SignWikiä. Suurin osa eläinviittomista karsiutui, sillä SignWikissä oli jo kyseinen viittoma.

AFRIKAN ELÄIMIÄ:

1. Aavikkoilves (0 ratkaisua kummassakin, Suvissa & SignWikissä)
2. Afrikan villikoira (0)
3. Alligaattori (0)
4. Antilooppi (0)
5. Biisoni (0)
6. Delfiini 0 (Suvista1 artikkelin numero; 3951 & SignWikistä 1)
7. Etiopiansusi (0)
8. Gorilla (S1 an; 3960, SW1)
9. Hyeena (0)
10. Kirahvi (S1 an; 4014, SW1)
11. Krokotiili (S1 an; 4022, SW1)
12. Leijona (S2 an; 4048, SW1)
13. Leopardi (0)
14. Mangusti (0)
15. Norsu (S1 an; 4089, SW1)
16. Pantteri (0)
17. Papukaija (S1 an; 424, SW)
18. Puhveli (0)
19. Puuma (0)
20. Sakaali (0)
21. Sarvikuono (0)
22. Seepra (S0, SW1)

23. Simpanssi (S1 an; 326, SW0)
24. Strutsi (0)
25. Virtahepo (S1 an; 321, SW0)

SUOMEN LEMMIKKIELÄIMET:

1. Akvaario kalat (S kala an; 78, SW akvaario)
2. Chinchilla (0)
3. Gerbiili (0)
4. Hamsteri (S1 an; 3966, SW1)
5. Kilpikonna (S1 an; 4012, SW1)
6. Kissa (S1 an; 136, SW0)
7. Koira (S1 an; 56, SW0)
8. Käärme + Rantakäärme (S1 an; 4038, SW:1)
9. Lisko (0)
10. Marsu (S2 an; 4076, SW2)
11. Papukaija (S1 an; 424, SW)
12. Pupu (S1 an; 777, SW1)
13. Siili (S0, SW2)
14. Undulaatti (S1 an; 289, SW0)

SUOMEN KOTIELÄIMET:

1. Alpakka (0)
2. Ankka (S1 an; 1475, 1484, 1485, 1495, SW1)
3. Hanhi (S1 an; 1434, SW1)
4. Hevonen (S1, an; 632, SW1)
5. Kana (S1 an; 1125, SW0)
6. Kukko (S1, an; 1124, SW0)
7. Laama (0)
8. Lammas (molemmissa, mutta eripäin)

9. Lehmä (S1 an; 908, SW1)
10. Lintu (0)
11. Poni (S0, SW1)
12. Possu (S1 an; 282, SW0)
13. Pässsi (vanha kuvasanakirja)
14. Sika (0)
15. Vuohi (vanha kuvasanakirja)

SUOMEN LUONNONVARAISET ELÄIMET:

1. Ahma (S2 an; 3941, SW2)
2. Fasaani (0)
3. Harakka (S0, SW1)
4. Haukka (0)
5. Helmipöllö (0)
6. Hiiri (S1 an; 695, SW1)
7. Hiirihaukka (0)
8. Hilleri (0)
9. Hirvi (S1 an; 979, SW1)
10. Huuhkaja (0)
11. Joutsen (S1 an; 861, SW2)
12. Kandanhani (0)
13. Karhu (S1 an; 248, SW1)
14. Kauris (S0, SW1)
15. Kettu (S1 an; 284, SW1)
16. Korppi (0)
17. Kotka (S1 an; 1924, SW1)
18. Kurki (S0, SW1)
19. Kärppä (0)
20. Lepakko (S0, SW2)
21. Liito-orava (0)
22. Lokki (S0, SW1)

23. Lumikko (0)
24. Majava (S0, SW1)
25. Minkki (0)
26. Myyrä (S0, SW1)
27. Mäyrä (S0, SW1)
28. Naakka (0)
29. Orava (S1 an; 167, SW0)
30. Peura (S0, SW1)
31. Piisami (0)
32. Poro (S1 an; 980, SW1)
33. Pulu (0)
34. Pöllö (S1 an; 1627, SW1)
35. Riekko (S0, SW1)
36. Rotta (S1 an: 696, SW1)
37. Rusakko siis jänis, (S1 an; 777, SW1)
38. Saukko (S0, SW1)
39. Siili (S0, SW3)
40. Sisilisko (S0, SW1)
41. Sopuli (0)
42. Sorsa (S1 an; 861, 1067, SW1)
43. Supikoirra (S0, SW1)
44. Susi (S2 an; 785, 1029, SW1)
45. Tikka (S0, SW1)
46. Tunturipöllö (0)
47. Varis (S1, an; 1652 SW1)
48. Villisika (0)

LIITE 2. Sanastotyöni vaiheet listattuna

SANASTOTYÖ:

1. Sanastotyön perusteisiin perehtyminen
2. Lähdekirjallisuuksiin perehtyminen
3. Aiheen valinta ja rajaus, eläinten valinta
4. Sanaston keruu internetistä, kirjoista ja kuuroilta
5. Sanaston lopullinen rajaus
6. Viittomavastineiden valinta
7. Viittojan/viittojen valinta
8. Kuvaus paikan valinta
9. Ympäristön ja viittojan valmistelu
10. Kuvatut videot työni liitteeksi, jotka toimitan SignWikiin
11. Natiivien kielenkäyttäjien kuvaaminen
12. Videoiden laadun tarkistus
13. Videoiden editointi lopulliseen muotoon
14. Youtubeen videoiden lisäys
15. SignWikiin videoiden lisäys
16. Työn viimeistely

LIITE 3. Karsiutunut eläinlista

Listasta tippuivat eläimet, joiden viittomavastineet jo löytyivät verkkosanakirja SignWikistä.

AFRIKAN ELÄIMIÄ:

1. Aavikkoilves
2. Afrikan villikoira
3. Alligaattori
4. Etiopiansusi
5. Hyeena
6. Kameleontti
7. Leijona
8. Leopardi
9. Mangusti
10. Pantteri
11. Papukaija
12. Puhveli
13. Puuma
14. Sakaali
15. Sarvikuono
16. Simpanssi
17. Strutsi
18. Virtahepo

SUOMEN KESYELÄIMIÄ:

1. Alpakka
2. Gerbiili
3. Härkä
4. Kala
5. Kana

6. Kilpikonna
7. Kissa
8. Koira
9. Kukko
10. Lamma
11. Lehmä
12. Lisko
13. Marsu
14. Papukaija
15. Porsas
16. Pupu? (Jänis nimellä löytyy)
17. Pässä
18. Sika
19. Undulaatti
20. Vuohi

SUOMEN VILLIELÄIMIÄ:

1. Fasaani
2. Haukka
3. Helmipöllö
4. Hiirihaukka
5. Hilleri
6. Huuhkaja
7. Kyykäärme
8. Korppi
9. Kärppä
10. Lintu
11. Lisko
12. Lumikko
13. Minkki
14. Naali
15. Orava

16. Piisami
17. Poro
18. Pulu
19. Saukko
20. Sopuli
21. Supikoira
22. Tunturipöllö
23. Villisika

LIITE 4. Aineiston viittomien SignWiki linkit

Alla on lueteltuna viittomat, jotka todella kuvasin SignWikiin. Jokaisen sanan perässä on linkki SignWiki -videolinkkiin.

AFRIKAN ELÄIMIÄ:

1. Aavikkoilves. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Aavikkoilves>
2. Afrikan villikoira. Saatavilla https://finsl.signwiki.org/index.php/Afrikan_villikoira
3. Alligaattori. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Alligaattori>
4. Antilooppi. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Antilooppi>
5. Biisoni. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Biisoni>
6. Etiopiansusi. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Etiopiansusi>
7. Leijona. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Leijona>
8. Leopardi. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Leopardi>
9. Mangusti. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Mangusti>
10. Norsu. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Norsu>
11. Pantteri. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Pantteri>
12. Papukaija 1-3. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Papukaija>
13. Puhveli. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Puhveli>
14. Puuma. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Puuma>
15. Sarvikuono. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Sarvikuono>
16. Simpanssi. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Simpanssi>
17. Strutsi. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Strutsi>
18. Virtahepo 1-2. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Virtahepo>

SUOMEN KESYELÄIMIÄ:

1. Alpakka. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Alpakka>
2. Gerbiili. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Gerbiili>
3. Härkä. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/H%C3%A4rk%C3%A4>
4. Kala. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Kala>
5. Kana. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Kana>
6. Kilpikonna. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Kilpikonna>
7. Kissa. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Kissa>
8. Koira. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Koira>
9. Kukko. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Kukko>
10. Laama. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Laama>
11. Lamma. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Lamma>
12. Lisko 1-2. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Lisko>
13. Marsu 1-2 Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Marsu>
14. Papukaija 1-3. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Papukaija>
15. Poro. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Poro>
16. Undulaatti 1-2. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Undulaatti>
17. Sika & porsas. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Sika>
18. Vuohi. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Vuohi>

SUOMEN VILLIELÄIMIÄ:

1. Fasaani. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Fasaani>
2. Haukka. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Haukka>
3. Helmpöllö. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Helmp%C3%B6ll%C3%B6>
4. Hiirihaukka <https://finsl.signwiki.org/index.php/Hiirihaukka>
5. Hilleri. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Hilleri>
6. Huuhkaja 1-2. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Huuhkaja>

7. Korppi. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Korppi>
8. Kärppä. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/K%C3%A4rpp%C3%A4>
9. Liito-orava. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Liito-orava>
10. Lintu 1-2. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Lintu>
11. Lisko 1-2. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Lisko>
12. Lumikko. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Lumikko>
13. Minkki. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Minkki>
14. Orava. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Orava>
15. Poro. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Poro>
16. Pulu. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Pulu>
17. Saukko 1-2. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Saukko>
18. Supikoira. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Supikoira>
19. Tunturipöllö. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Tunturip%C3%B6ll%C3%B6>
20. Villisika. Saatavilla <https://finsl.signwiki.org/index.php/Villisika>

LIITE 5. Eläinviittomien synty

1. AAVIKKOILVES

Viittoma kuvailee B-käsimuodolla maanpinnan muotoa tehden neutraalitilaan KUIVA + MAA ja viittoma ILVES muotoilee päänyläpuolella kissaeläimen korvaa L peukalo edessä-käsimuodolla, joten se on syntynyt polysynteettisen luokan kautta, mutta sittemmin vakiintunut yleiseen käyttöön. Se on läpikuultavasti ikoninen yhdysviittoma.

2. AFRIKAN VILLIKOIRA

Yhdysviittomassa AFRIKKA käsi piirtää 5-käsimuodossa Afrikan mantereen muotoa neutraalitulassa ja siksi se on syntynyt polysynteettisen viittoman kautta. Se on läpinäkyvästi ikoninen viittoma. Sanan VILLI viittoma, kun sitten kuvastaa eläimen hampaita. G koukussa-käsimuoto tekee liikkeen suun edessä. Se on mielestäni läpikuultavasti ikoninen. KOIRA viittoma kuvastaa toimintaa, kun koiraa kutsuu luokseen. B-käsimuoto taputtaa kahdesti reiden ulkosyrjään. Joten koiran viittoma on syntynyt toimintaa kuvaavan polysynteettisen viittoman kautta. Se on puoli-ikoninen yhdysviittoma, sillä se antaa mielikuvan tarkoituksestaan.

3. ALLIGAATTORI

Viittoma kuvastaa eläimen pään sekä kidan muotoa ja liikkuvuutta. Kädet viittovat suoran neutraali tilaan 5 sormet koukussa-käsimuodolla suun avautumista. Se on hyvin samankaltainen kuin itse eläin, se on läpinäkyvästi ikoninen viittoma.

4. ALPAKKA

Yhdysviittomassa käsi kuvastaa eläimen pään muotoa. Viittoma tehdään neutraalitilaan sormet suorana päät yhdessä käsimuodolla. Se on läpikuultavasti ikoninen viittoma.

5. ANTILOOPPI

Viittoma on syntynyt eläimen sarvien muodosta, jossa kädet edustavat sarvia ja liike piirtää niiden kokoa. Viittoma tehdään päänalueella sormet peukalon alla käsimuodolla.

6. BIISONI

On saanut viittoman sarvien koon ja muodon mukaan. Kädet kuvastavat sarvia. Viittoma tehdään Y-käsimuodolla otsa ja pään yläosan alueella.

7. ETIOPIANSUSI

Yhdysviittoma ETIOPIANSUSI koostuu Etiopian ja suden viittomista. Etiopia viittoma on lainattu toisesta viittomakielestä ja tehdään A-käsimuodolla neutraalitilaan. Suden viittoma kuvastaa puremista eli suun toimintaa sekä eläimen petomaista luontoa ja se tehdään kasvojen edessä 5 sormet koukussa käsimuodolla.

8. FASAANI

Viittoma koostuu f-kirjaimesta ja linnun viittomasta b käsimuodolla neutraalitilaan. Eläimen nimi on lyhennetty alkukirjain viittomaksi ja se on samalla myös yhdysviittoma. Sormiaakkosia voidaan pitää arbitraarisina, koska ne eivät muistuta tarkoitettaan.

9. GERBIILI

Kyseessä on yhdysviittoma, joka kuvastaa g-kirjainta suomen kielen sanasta, se kuitenkin tehdään sormet koukussa käsi muodolla. Jälkimmäinen viittoma on HIIRI ja se tehdään G-käsimuodolla.

10. HAUKKA

On saanut viittomansa nokan muodosta ja siivistä. Linnunviittoma kuvastaa eläimen toimintaa eli lentämistä, siipien muotoa sekä eläimen kokoa. Yhdysviittoma koostuu L-peukalo ja B-käsimuodoista.

11. HELMIPÖLLÖ

Tämä yhdysviittoma muodostuu viittomista HELMI ja PÖLLÖ. Se on läpikuultavasti ikoninen viittoma, joka on syntynyt yhdistämällä kaksi viittomaa. HELMI viittoma piirtää helmikaulakorun, jota seuraa pöllön suurta silmää kuvaava viittoma. Molemmissa viittomissa sormi piirtää muotoa. Toisaalta helmi tulee suomenkielestä, joten se ei anna suoraa mielikuvaa kohteesta.

12. HIIRIHAUKKA

Viittomalla HIIRI halutaan kuvastaa eläimen syövän jyrssiä ravinnokseen. Viittomaan on yhdistetty LINTU viittoma.

13. HILLERI

Hillerin viittoma on syntynyt kävely tavasta. Viittoma ei ole vakiintunut, joten se on yhä polysynteettisten luokkaan kuuluva viittoma, joka kuvastaa eläimen toimintaa.

14. HUUHKAJA 1

Yhdysviittoma tehdään piirtämällä korvatupsu ja suuret silmät.

15. HUUHKAJA 2

Yhdysviittoma on muodostunut yhdistämällä kaksi viittomaa. Viittomat viittaavat paksuihin kulmakarvoihin ja suuriin silmiin. Sormi piirtää kulmakarvan ja silmän.

16. HÄRKÄ

Viittoma tulee eläimen nenärenkaasta. Sormet edustavat härän tyyppillistä osaa.

17. KALA

Kuvastaa kalan muotoa ja liikkumistapaa eli uimista B-käsimuodolla.

18. KANA

Viittoma tulee pään alueella olevista heltoista eli se kuvaa eläimen tyypillistä osaa.

19. KILPIKONNA

Viittoma ei ole yleisessä käytössä, eikä näin sen muoto ole vakiintunut. Se kuvastaa eläimen muotoa, kokoa ja toimintaa eli liikkumistapaa.

20. KISSA

Viittoma tulee tavasta, kuinka kissaa käsitellään. Viittoman liike kuvastaa eläimen silittämistä.

21. KOIRA

KOIRA viittoma kuvastaa sitä, kuinka koiraa kutsutaan.

22. KORPPI

Kuvastaa nokan muotoa, se on läpinäkyvästi ikoninen viittoma.

23. KUKKO

Viittoma kuvastaa kukon tyypillistä osaa eli pääläella olevaa harjaa.

24. KÄRPPÄ

Viittomassa kädet edustavat eläimen kypäliä ja samalla toimintaa, eli kuinka eläin tarttuu saaliiseensa.

25. LAAMA

Laamaviittoma on hyvin saman mallinen kuin eläimen pää, kyseessä on siis läpinäkyvä ikoninen viittoma.

26. LAMMAS

Lammasviittoma on kuin metafora, eli kielikuva, jolla viitataan ihmisen toimintaan eli lampaan turkin kerimiseen.

27. LEIJONA

Viittoma kuvaa eläimen tassujen liikettä ja samalla kädet edustavat tassujen kokoa ja muotoa.

28. LEOPARDI

Viittoma on hyvin samankaltainen kuin eläimen tassut. Leopardi nappaa saaliinsa samalla tavalla kuin viittoman liike esittää. Kädet edustavat tassuja.

29. LIITO-ORAVA

Yhdysviittomassa liitämisen liike kuvastaa liitämistä. Oravaviittoma viittaa oravan syöntitapoihin ja luo mielikuvan oravasta.

30. LINTU 1

Kuvastaa linnun kokoa, muotoa eli siipiä ja toimintaa eli lentämistä.

31. LINTU 2

Kuvastaa eläimen siipiä eli kokoa, muotoa ja toimintaa.

32. LISKO 1

Viittoma voisi tulla liskon jaloista sekä liikkumistavasta, jossa kädet edustavat liskon jalkoja.

33. LISKO 2

Kuvastaa mielestäni liskon häntää sekä liikkumistapaa. Käsi edustaa liskon häntää.

34. LUMIKKO

Kuvastaa liikkumistavastaan, läpikuultavasti ikoninen viittoma. LUMIKKO polysynteettinen, sillä tämä viittoma ei ole vakiintunut viittoma.

35. MANGUSTI

Viittoma tulee eläimen tavasta nousta ylös nähdäkseen paremmin. Kädet edustavat mangustin tassuja.

36. MARSU 1

Kädet muotoilevat eläimen pulleita poskia, jotka hamstraavat ruokaa.

37. MARSU 2

Viittoma kuvastaa eläimen kokoa, se vihjaa eläimen olevan hiiren kaltainen, mutta isompi.

38. MINKKI

Viittoma ei ole vakiintunut, joten se on polysynteettinen. Se kuvastaa eläimen liikkumista.

39. NORSU

Tämä variaatio ei ole vakiintunut, joten se on polysynteettinen. Viittoma kuvaa kärsän kokoa, pituutta ja muotoa. Se on hyvin kuvaileva, ja on läpinäkyvästi ikoninen. Tämä viittomavastine on useimmiten käytössä vain saduissa ja lauluissa.

40. ORAVA

Käsi jäljittelee oravan käpälää ja samalla ruokailutapaa kuvailevasti.

41. PANTTERI

Kuvastaa saalistusta, jossa kädet edustavat eläimen tassuja.

42. PAPUKAIJA 1

Viittoma tulee suun eli nokan mallista ja siitä, että suu liikkuu, kun lintu laulaa. Etusormi ja peukalo piirtää nokkaa ja sen toimintaa.

43. PAPUKAIJA 2

Yhdysviittomassa kämmenet edustavat häkkiä ja sen jälkeen nokkaa.

44. PAPUKAIJA 2

Sormet kuvastavat linnun suuta ja sen liikettä.

45. PORO

Kämmen kuvastaa eläimen sarvia.

46. PORSAS

Viittomassa käsi kuvastaa kärsää.

47. PUHVELI

Viittomassa käsi kuvaa sarvia. Kädet esittävät sekä sarvien kokoa että niiden muotoa.

48. PULU

Viittomassa kädet esittävät siipien muotoa ja toimintaa.

49. PUUMA

Viittoma tulee eläimen tassuista, jota kädet esittävät. PANTTERI viittoman merkitystä on laajennettu tarkoittamaan myös puumaa.

50. SARVIKUONO

Viittomassa kuvastaa eläimen tyypillistä osaa. Käsi piirtää eläimen kuonon, jossa on sarvi.

51. SAUKKO 1

Viittomassa etusormi ja peukalo piirtävät eläimen viikset.

52. SAUKKO 2

Viittoma tehdään kaksikätesesi, siten etusormi ja peukalo piirtävät eläimen viikset.

53. SIKA

Käsi kuvastaa eläimen kärsää.

54. SIMPANSSI

Kädet viittaavat apinan tyypilliseen käyttäytymiseen eli kainaloiden raapimiseen. Toisaalta viittoma tarkoittaa myös turistia ja huvittelua, yleensä juuri turistit käyvät katsomassa apinoita ja tätä pidetään hauskanpitoa.

55. SUPIKOIRA

Viittoma on syntynyt yhdistämällä kaksi viittomaa. Ensimmäinen viittoma kuvastaa koiran olevan villi ja luonnossa elävä koira, sillä viittoman merkitys on susi ja peto. Käsi kuvastaa eläimen toimintaa eli puremista. Viittoma KOIRA erottaa sen sudesta, viittomassa kädet kuvastavat toimintaa, jossa ihminen kutsuu eläintä luokseen. Eläin on villi, eikä sitä kutsuta luokse, joten se ei luo oikeaa mielikuvaa.

56. STRUTSI

Viittomassa käsi esittää linnun pään ja kaulan muoto.

57. TUNTURIPÖLLÖ

Tämä yhdysviittoma koostuu eläimen asuinalueesta, eli tunturista ja pöllön silmien muotoa kuvaavasta viittomasta. Silmät ovat suuret ja pyöreät, etusormi piirtää silmät. TUNTURI viittomassa koko kämmen piirtää maan muotoa

58. UNDULAATTI 1

Sen alkuviittoma kuvastaa tämän lemmikkieläimen asumismuotoa, eli häkissä elämistä ja loppuosa kertoo eläimen olevan lintu.

59. UNDULAATTI 2

Viittoma kuuluu jo olemassa olevan viittoman merkityksen laajentumisen luokkaan, sillä kyseessä on viittomasta PAPUKAIJA jalostunut viittoma, vain huulio on eri. Etusormi ja peukalo kuvastavat nokan aukeamista.

60. VILLISIKA

Yhdysnaviittoman alkuosassa sormet esittävät hampaita ja loppuosassa kämmenet edustavat nuuhkivaa kärsä.

61. VIRTAHEPO 1

Viittomassa kädet kuvaavat suun aukeamista.

62. VIRTAHEPO 2

Yhdysviittoma on hyvin suomen kielen mukainen, jopa viitottua puhetta eikä viittomakieltä. Alkuosassa kädet kuvaavat veden virtausta. Loppuosassa etusormi esittää hevosta.

63. VUOHI

Viittomassa sormet piirtävät eläimen pään muotoa.